

RAPORT MONITORIMI

Buxhetimi me pjesëmarrje dhe i përgjigjshëm gjinor në Bashkinë Dibër

Ky publikim është mundësuar me mbështetjen financiare të AMSHC-së. Përmbytja e tij është përgjegjësi e autorit. Opinioni i shprehur në të nuk është domosdoshmërisht opinion i AMSHC-së.

Gusht 2026

PASQYRA E LËNDËS

1. HYRJE.....	10
2. METODOLOGJIA.....	13
3. KONTEKSTI KOMBËTAR.....	14
4. TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNIA.....	17
4.1 Indikatorët e transparencës.....	17
4.1.1 Analiza e indikatorëve të transparencës.....	19
4.2 Indikatorët e llogaridhënies.....	22
4.2.1 Analiza e indikatorëve të llogaridhënies në menaxhimin e buxhetit.....	23
4.2.1.1 Mekanizmi i kërkesave për informacion dhe llogaridhënia publik.....	25
4.2.1.2 Dokumentacioni i rezultateve të konsultimeve publike.....	25
4.3 Indikatorët e pjesëmarrjes.....	26
4.3.1 Pjesëmarrja qytetare në procesin buxhetor.....	27
4.3.1.2 Ndikimi i pjesëmarrjes në vendimmarrjen buxhetore.....	28
4.3.1.3 Pjesëmarrja qytetare në procesin e vendimmarrjes.....	29
5. BUXHETIMI I PËRGJIGJSHËM GJINOR.....	30
5.1 Pjesëmarrja e grave në pozicionet drejtuese të Bashkisë Dibër.....	31
5.2 Dokumente të planifikimit strategjik vendor.....	32
5.2.1 Plani Social i Bashkisë Dibër 2024–2027.....	32
5.2.1.2 Analizë profesionale e Planit Social të Bashkisë Dibër në perspektivën e buxhetimit gjinor.....	32
5.2.2. Plani Vendor i Veprimit për Barazinë Gjinore 2025–2030.....	33
5.3 Integrimi i perspektivës gjinore në procesin buxhetor dhe vendimmarrjen e Këshillit Bashkiak.....	34
5.3.1 Analiza e programeve buxhetore sipas prespektivës gjinore.....	35
5.3.1.1 Arsimi dhe shërbimet parashkollore - komponenti me ndikim të lartë gjinor..	36
5.3.1.2 Rrjeti rrugor rural – investim “neutral” në dukje, por me ndikim të fortë gjinor.....	37
5.3.1.3. Ujësjellësi, kanalizimet, ujitja dhe kullimi.....	37
5.3.1.4. Shërbimet publike dhe menaxhimi i mbetjeve.....	38

<i>5.3.1.5 Kujdesi social për familjet dhe fëmijët – programi me lidhjen më të drejtpërdrejtë me BPGJ.....</i>	<i>38</i>
<i>5.3.1.6 Sporti dhe kultura.....</i>	<i>39</i>
<i>5.3.1.7 Policia vendore, mbrojtja civile dhe siguria.....</i>	<i>39</i>
<i>5.3.1.8 Bujqësia, ujitja dhe ekonomia rurale.....</i>	<i>40</i>
<i>5.3.1.9 Investimet kapitale</i>	<i>40</i>
<i>5.3.1.10 Të ardhurat dhe politika fiskale.....</i>	<i>40</i>
<i>5.3.1.11 Çfarë tregon mbyllja e buxhetit 2025?.....</i>	<i>41</i>
 6. GJETJET KRYESORE.....	43
 7. REKOMANDIME.....	44

TABELAT DHE FIGURAT

Tabela 1: Indikatorët e transparencës.....	18
Tabela 2: Elementët e transparencës në Raportin e Monitorimit të Buxhetit të bashkisë Dibër për vitin 2025.....	22
Tabela 3: Indikatorët e llogaridhënies së procesit buxhetor.....	24
Figura 1: Pjesëmarrja në dëgjesat publike për buxhetin 2026 sipas njësive administrative	27
Figura 2: Cikli i buxhetimit me pjesëmarrje.....	28
Tabela 4: Relevanca gjinore e programeve të buxhetit të bashkisë Dibër për vitin 2025.....	36
Figura 3: Indikatorët e nevojshëm për matjen e ndikimit gjinor të buxhetit.....	41

SHKURTESAT

ARRSH	Autoriteti Rrugor Shqiptar
BE	Bashkimi Evropian
BPGJ	Buxheti i Përgjigjshëm Gjnor
HEC	Hidrocentral
IBP	International Budget Partnership
IPA	Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit
NJA	Njësi Administrative
OJF	Organizata Jofitimprurëse
PAK	Persona me Aftësi të Kufizuara
PBA	Programi Buxhetor Afatmesëm
SMS	Short Message Service
VKM	Vendim i Këshillit të Ministrave

PËRKUFIZIME DHE KONCEPTE

Për qëllimet e këtij raporti, konceptet kryesore të përdorura në analizë përcaktojnë kuadrin konceptual dhe operacional mbi të cilin është mbështetur vlerësimi i transparencës, llogaridhënies, pjesëmarrjes qytetare dhe buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në Bashkinë Dibër. Përkufizimet e mëposhtme pasqyrojnë mënyrën se si këto koncepte trajtohen dhe operacionalizohen në kuadër të monitorimit dhe nuk synojnë të zëvendësojnë përkufizimet ligjore të parashikuara në legjislacionin përkatës.

Buxheti me pjesëmarrje - Proces përmes të cilit qytetarët dhe komunitetet kanë mundësi të shprehin nevojat dhe prioritetet e tyre dhe të ndikojnë në vendimmarrjen mbi përdorimin e burimeve publike. Në kuadër të këtij raporti, pjesëmarrja vlerësohet jo vetëm përmes organizimit të konsultimeve, por edhe përmes shkallës në të cilën propozimet e qytetarëve dokumentohen, shqyrtohen dhe mund të gjurmohen në vendimmarrjen buxhetore.

Buxheti i Përgjigjshëm Gjinor (BPGJ) - Qasje që integron perspektivën gjinore në procesin e planifikimit dhe buxhetimit publik, duke synuar identifikimin dhe adresimin e pabarazive gjinore dhe të nevojave të ndryshme të grave dhe burrave, vajzave dhe djemve. BPGJ nënvizon përgjigjshmërinë në kohë dhe me efektivitet të institucioneve publike ndaj çështjeve gjinore dhe kërkon që këto çështje të reflektohen në politikat, prioritetet, alokimin e burimeve dhe rezultatet buxhetore. BPGJ shërben si një mjet për adresimin e cenueshmërive dhe pabarazive gjinore përmes procesit të planifikimit, buxhetimit dhe zbatimit të politikave publike.

Pjesëmarrja qytetare - Përfshirja e qytetarëve dhe grupeve të interesit në identifikimin e nevojave, përcaktimin e prioritetëve dhe proceset e vendimmarrjes publike. Pjesëmarrja efektive shkon përtej informimit ose konsultimit formal dhe lidhet me mundësinë reale që kontributet e qytetarëve të merren në konsideratë dhe të ndikojnë në vendimmarrje.

Transparenca - Vënia në dispozicion e informacionit publik në mënyrë të aksesueshme dhe të kuptueshme, në mënyrë që qytetarët të mund të ndjekin mënyrën se si planifikohen, alokohen, përdoren dhe kontrollohen burimet publike, si dhe rezultatet e veprimtarisë së institucionit. Në këtë raport, transparenca vlerësohet përmes publikimit, plotësisë, aksesueshmërisë dhe gjurmueshmërisë së informacionit.

Llogaridhënia - Përgjegjësia e institucionit publik për të shpjeguar, justifikuar dhe raportuar në mënyrë të verifikueshme vendimet, veprimtarinë, përdorimin e burimeve dhe rezultatet e arritura përpara qytetarëve dhe institucioneve përgjegjëse. Llogaridhënia shkon përtej transparencës, pasi kërkon të kuptohet çfarë është planifikuar, çfarë është realizuar, pse kanë ndodhur devijime dhe çfarë masash janë marrë.

Gjithëpërfshirja - Krijimi i mundësive reale për pjesëmarrjen dhe marrjen në konsideratë të nevojave të grupeve të ndryshme të komunitetit. Raporti i kushton vëmendje të veçantë grave, të rinjve, personave me aftësi të kufizuara, të moshuarve, familjeve në nevojë dhe komuniteteve rurale.

Konsultimi publik - Procesi përmes të cilit qytetarët dhe grupet e interesit njoftohen dhe kanë mundësi të shprehin mendimet, nevojat dhe rekomandimet e tyre në proceset e hartimit të politikave, akteve dhe dokumenteve buxhetore.

Konsultimi trajtohet si një hallkë e rëndësishme e pjesëmarrjes, por jo si provë e mjaftueshme e ndikimit qytetar në vendimmarrje.

Cikli buxhetor - Procesi përmes të cilit nevojat dhe prioritetet e komunitetit identifikohen, konsultohen dhe përkthehen në planifikimin dhe alokimin e burimeve publike; buxheti miratohet dhe zbatohet, ndërsa shpenzimet, rezultatet dhe ndikimi i tyre monitorohen dhe vlerësohen.

Grupe vulnerabël - Kategori të popullsisë që, për shkak të kushteve sociale, ekonomike, demografike ose faktorëve të tjerë, mund të kenë mundësi më të kufizuara për të marrë pjesë dhe për të ndikuar në vendimmarrjen publike. Në raport përmenden, ndër të tjera, gratë, të rinjtë, personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit, familjet në nevojë dhe komunitetet rurale.

HYRJE

Buxheti vendor është një nga instrumentet kryesore përmes të cilit njësitë e vetëqeverisjes vendore përcaktojnë prioritetet e zhvillimit, shpërndajnë burimet publike dhe i shndërrojnë nevojat e komunitetit në politika, shërbime dhe investime konkrete. Për këtë arsye, vlerësimi i një buxheti nuk mund të kufizohet vetëm në korrektësinë e procedurave financiare apo në nivelin e realizimit të të ardhurave dhe shpenzimeve. Një vlerësim i plotë duhet të shqyrtojë edhe mënyrën se si përcaktohen prioritetet, shkallën e pjesëmarrjes së qytetarëve në këtë proces dhe masën në të cilën burimet publike reflektojnë nevojat e ndryshme të komunitetit, përfshirë nevojat dhe problematikat që lidhen me pabarazitë gjinore.

Në këtë kuadër, buxhetimi me pjesëmarrje dhe buxhetimi i përgjigjshëm gjinor (BPGJ) përbëjnë dy dimensione të rëndësishme të një procesi buxhetor transparent, gjithëpërfshirës dhe të orientuar drejt barazisë. Buxhetimi me pjesëmarrje synon të krijojë mundësi reale për qytetarët dhe komunitetet që të shprehin nevojat dhe prioritetet e tyre dhe të ndikojnë në vendimmarrjen për përdorimin e burimeve publike. Nga ana tjetër, buxhetimi i përgjigjshëm gjinor kërkon që procesi i planifikimit, alokimit dhe shpenzimit të fondeve publike të marrë në konsideratë ndikimet e ndryshme që politikat dhe shërbimet publike mund të kenë tek gratë dhe burrat, vajzat dhe djemtë, duke bërë të dukshme nevojat dhe pabarazitë gjinore.

Rëndësia e monitorimit të këtyre dy dimensioneve qëndron në faktin se ekzistenca e një fondi, një aktiviteti apo një mase të parashikuar në dokumentet strategjike dhe buxhetore nuk përbën në vetvete dëshmi të efektivitetit, gjithëpërfshirjes apo ndikimit të saj. Për këtë arsye, monitorimi duhet të ndjekë ciklin e plotë të procesit: nga identifikimi i nevojave dhe konsultimi me komunitetin, te planifikimi dhe miratimi i buxhetit, alokimi dhe përdorimi i burimeve, deri te raportimi mbi rezultatet dhe ndikimin e tyre.

Në rastin e buxhetimit me pjesëmarrje, zhvillimi i dëgjësive apo konsultimeve publike përbën vetëm një nga hallkat e procesit. Pjesëmarrja merr kuptim të plotë atëherë kur propozimet dhe rekomandimet e qytetarëve dokumentohen, shqyrtohen, marrin një përgjigje të argumentuar dhe, kur pranohen, mund të gjurmohen në vendimet dhe dokumentet buxhetore. Në këtë proces, vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet grupeve që mund të kenë më pak mundësi për të ndikuar në vendimmarrjen publike, si gratë, të rinjtë, personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit, familjet në nevojë dhe komunitetet e zonave rurale. Prandaj, një proces nuk mund të konsiderohet plotësisht gjithëpërfshirës vetëm mbi bazën e numrit të pjesëmarrësve; duhet vlerësuar edhe kush merr pjesë, cilat nevoja paraqiten dhe nëse këto nevoja ndikojnë në vendimmarrjen përfundimtare.

Po ashtu, buxhetimi i përgjigjshëm gjinor nuk nënkupton vetëm ekzistencën e një zëri të veçantë buxhetor për gratë. Ai kërkon integrimin e perspektivës gjinore në të gjithë ciklin buxhetor, përmes identifikimit të nevojave dhe pabarazive gjinore, përcaktimit të objektivave dhe treguesve të matshëm, alokimit të burimeve dhe monitorimit të rezultateve për gratë dhe burrat. Kjo qasje është veçanërisht e rëndësishme në nivel vendor, ku vendimet mbi shërbimet sociale, arsimin dhe kujdesin, infrastrukturën, transportin, punësimin, sigurinë dhe shërbimet publike ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e përditshme dhe mund të prodhojnë efekte të ndryshme për kategori të ndryshme të popullsisë.

Në Shqipëri, buxheti i përgjigjshëm gjinor dhe pjesëmarrja qytetare nuk përbëjnë vetëm një qasje metodologjike të rekomanduar, por bazohen plotësisht në kuadrin ligjor normativ dhe institucional. Ndryshimet në ligjin nr. 9936, datë 26.6.2008, “Për menaxhimin e sistemit buxhetor në Republikën e Shqipërisë”, përfshinë konceptin e buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në sistemin buxhetor, ndërsa ligji nr. 68/2017, “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, e shtriu këtë qasje në financat vendore.

Kjo kornizë financiare plotësohet dhe analizohet përmes Ligjit Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”¹, i cili sanksionon parimet themelore të njoftimit, konsultimit publik dhe pjesëmarrjes qytetare në qeverisjen vendore. Ligji ngarkon njësitë e vetëqeverisjes vendore me detyrimin për të garantuar transparencën dhe përfshirjen e komunitetit në vendimmarrje, veçanërisht gjatë procesit të hartimit të buxhetit dhe planifikimit të investimeve. Më tej, Ligji nr. 139/2015 përcakton funksionet vetjake të bashkive në fushat e shërbimeve sociale, infrastrukturës, zhvillimit ekonomik dhe arsimit parashkollor e parauniversitar, ku respektimi i barazisë gjinore dhe gjithëpërfshirja janë imperative për përmbushjen e përgjegjësiave publike. Kuadri ligjor për barazinë gjinore dhe vetëqeverisjen vendore plotëson këtë kuadër duke kërkuar integrimin e perspektivës së barazisë gjinore në të gjitha politikat publike dhe në ushtrimin e funksioneve vendore. Rrjedhimisht, për Njësitë e Vetëqeverisjes Vendore, përfshirja e objektivave gjinore në procesin buxhetor duhet të jetë e verifikueshme jo vetëm në nivel deklarativ, por edhe përmes produkteve, treguesve, burimeve financiare dhe rezultateve të raportuara. Monitorimi i buxhetit duhet të bëjë të mundur evidentimin e lidhjes midis objektivit të politikës, masës së parashikuar, fondit të alokuar, shpenzimit të realizuar dhe rezultatit të arritur. Pikërisht kjo lidhje e bën të mundur vlerësimin nëse buxheti i përgjigjshëm gjinor po zbatohet në praktikë apo mbetet kryesisht një element formal i dokumenteve të planifikimit.

Gjithashtu, parimi i pjesëmarrjes publike duhet të konsiderohet si pjesë e përgjegjshmërisë së pushtetit vendor ndaj komunitetit. Përveç parimeve të sanksionuara në Pjesën VIII të Ligjit nr. 139/2015 për njoftimin dhe konsulencën me qytetarët, edhe Ligji nr. 146/2014, “Për njoftimin dhe konsultimin publik”², përcakton kuadrin për përfshirjen e publikut në proceset e hartimit të politikave dhe akteve publike. Transparenca financiare dhe aksesimi në dokumentet buxhetore krijojnë kushtet që qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile të mund të kontrollojnë se si janë marrë dhe zbatuar vendimet mbi burimet publike.

Në këtë kuadër, ky studim paraqitet si një raport monitorimi i tipit snapshot për vitin 2025, i cili merr Bashkinë Dibrë si rast studimor për të vlerësuar mënyrën se si parimet e buxhetimit me pjesëmarrje dhe të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor janë reflektuar në proceset vendore të planifikimit, vendimmarrjes dhe përdorimit të burimeve publike. Monitorimi merr rëndësi të veçantë në një kontekst ku burimet publike janë të kufizuara, ndërsa nevojat sociale dhe zhvillimore të komunitetit janë të shumta dhe të ndryshme. Në këtë situatë, një proces buxhetor transparent, gjithëpërfshirës dhe i ndjeshëm ndaj dimensionit gjinor krijon më shumë mundësi që burimet publike të orientohen drejt nevojave reale dhe prioritare të komunitetit, ndërsa transparenca dhe gjurmueshmëria e vendimmarrjes krijojnë kushtet për forcimin e llogaridhënies dhe të besimit të qytetarëve në qeverisjen vendore.

¹ <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2015/12/17/139>

² https://www.adisa.gov.al/wp-content/uploads/2021/03/Ligj_146_2014_30.10.2014.pdf

Raporti synon të vlerësojë shkallën në të cilën Bashkia Dibër ka integruar transparencën, llogaridhënien, pjesëmarrjen qytetare dhe perspektivën gjinore në ciklin e buxhetimit gjatë vitit 2025. Analiza mbështetet në dokumentacionin dhe të dhënat e vëna në dispozicion nga Bashkia Dibër, si dhe në informacionin publik të aksesueshëm, dhe shqyrton në mënyrë të ndërlidhur tre dimensione kryesore: transparencën e informacionit dhe dokumentacionit buxhetor; llogaridhënien për planifikimin, përdorimin dhe rezultatet e burimeve publike; si dhe pjesëmarrjen dhe përfshirjen e qytetarëve në procesin buxhetor, me vëmendje të veçantë ndaj grave dhe grupeve vulnerabël. Në këtë mënyrë, raporti nuk synon vetëm të evidentojë nëse mekanizmat dhe procedurat ekzistojnë, por edhe të vlerësojë, në masën që e lejon dokumentacioni i disponueshëm, sa funksionale, gjithëpërfshirëse dhe të gjurmueshme janë këto mekanizma në praktikë.

METODOLOGJIA

Raporti bazohet në analizën e informacionit publik të publikuar nga Bashkia Dibër dhe në të dhënat administrative të siguruar përmes kërkesave zyrtare për informacion. Janë shqyrtuar aktet ligjore dhe dokumentet strategjike që përcaktojnë kërkesat për menaxhimin e financave vendore, transparencën, pjesëmarrjen qytetare, barazinë gjinore dhe buxhetimin e përgjigjshëm gjinor. Në këtë kuadër janë marrë në konsideratë Ligji nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, i ndryshuar; Udhëzimi nr. 23, datë 30.07.2018, për përgatitjen e PBA-së; Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021–2030, si dhe dokumentet strategjike dhe planifikuese të Bashkisë Dibër, përfshirë Planin Vendor të Veprimit për Barazinë Gjinore dhe Planin Social Vendor. Ky kuadër ka shërbyer për përcaktimin e kriterëve dhe indikatorëve të monitorimit.

Të dhënat e mbledhura janë analizuar përmes një qasjeje sasiore dhe cilësore, në funksion të katër dimensioneve kryesore të monitorimit:

- transparencën në publikimin dhe aksesueshmërinë e informacionit buxhetor;
- llogaridhënien në planifikimin, zbatimin dhe raportimin e buxhetit;
- pjesëmarrjen qytetare, përfshirë konsultimet publike dhe përfshirjen e grave, të rinjve dhe grupeve të tjera;
- buxhetimin e përgjigjshëm gjinor, përmes lidhjes së nevojave dhe të dhënave gjinore me objektivat, alokimet buxhetore dhe përfituesit.

2.1 Kufizimet e studimit

Interpretimi i gjetjeve merr në konsideratë disa kufizime që lidhen kryesisht me disponueshmërinë, plotësinë dhe nivelin e disagregimit të të dhënave. Të dhënat administrative dhe financiare kryesisht nuk janë të raportuara sipas gjinisë, grupmoshës apo kategorive të tjera të vulnerabilitetit, duke kufizuar vlerësimin e plotë të ndikimit të alokimeve dhe shpenzimeve publike mbi grupe të ndryshme të popullsisë.

Një kufizim tjetër lidhet me standardizimin dhe aksesueshmërinë e dokumentimit të proceseve të pjesëmarrjes dhe vendimmarrjes. Ndërsa konsultimet dhe rekomandimet e qytetarëve janë të dokumentuara, informacioni mbi mënyrën e trajtimit të tyre, pranimin ose refuzimin dhe reflektimin në vendimet apo alokimet buxhetore nuk është gjithmonë i disponueshëm në nivelin e nevojshëm të detajimit. Për rrjedhojë, mungesa e evidencës nuk interpretohet si mungesë e aktivitetit, por si kufizim i transparencës dhe verifikueshmërisë së procesit.

Gjithashtu, raporti përfaqëson një vlerësim të situatës për vitin 2025 dhe nuk synon të masë performancën afatgjatë të Bashkisë Dibër. Gjetjet pasqyrojnë informacionin e disponueshëm dhe të verifikueshëm për periudhën e monitoruar.

KONTEKSTI KOMBËTAR

Shqipëria vazhdon të ketë një nivel të ulët të pjesëmarrjes qytetare në proceset buxhetore, konfirmuar edhe nga analiza e të dhënave të raporteve të Bashkimit Europian (BE), mekanizmat e monitorimit të reformës së administratës publike dhe International Budget Partnership (IBP), duke reflektuar një hendek të theksuar midis kuadrit ligjor dhe zbatimit praktik, veçanërisht në nivel vendor. Sipas Open Budget Survey 2023 – Albania³, Shqipëria ka një nivel shumë të ulët të pjesëmarrjes publike në buxhetim, me vetëm 9/100 pikë në indeksin e “public participation”, ndjeshëm nën mesataren globale prej 15/100, ndërsa në faza kritike të ciklit buxhetor pjesëmarrja është minimale (0/100 në zbatimin dhe auditimin e buxhetit). Të dhënat më të fundit të reflektuara në analizat e vitit 2025 tregojnë një përmirësim të lehtë, por ende të pamjaftueshëm, me pjesëmarrjen që vlerësohet rreth 17/100, duke konfirmuar se angazhimi qytetar në proceset buxhetore mbetet i kufizuar dhe jo substancial.⁴ Në të njëjtën linjë, sipas dokumenteve të politikave të Open Government Partnership 2023–2025, Shqipëria ka pasur historikisht nivele shumë të ulëta të pjesëmarrjes (deri në 6–7/100 në vitet e mëparshme), çka tregon një problem strukturor dhe të vazhdueshëm në institucionalizimin e konsultimit publik në buxhetim.⁵

Këto gjetje konfirmohen edhe nga raportet e Bashkimit Europian dhe monitorimit të reformës së administratës publike (2024-2025),⁶ të cilat evidentojnë se konsultimi publik në Shqipëri mbetet kryesisht formal, me ndikim të kufizuar në vendimmarrje dhe me mungesë të mekanizmave efektivë për përfshirjen e qytetarëve dhe aktorëve lokalë. Në nivel vendor, kjo përkthehet në mungesë të praktikave të mirëfillta të buxhetimit me pjesëmarrje, të cilat mbeten sporadike, të nxitura nga projekte donatorësh dhe jo të integruara në mënyrë sistematike në ciklin buxhetor të bashkive.⁷

Kjo situatë duhet parë edhe në kontekstin e decentralizimit dhe të përgjegjësisë të zgjeruara të pushtetit vendor. Ligji nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, së bashku me legjislacionin për financat vendore, përcakton kompetencat, përgjegjësitë dhe mekanizmat e kontrollit e të llogaridhënies së njësive të vetëqeverisjes vendore. Në përputhje me parimet e Kartës Evropiane të Vetëqeverisjes Vendore (nënshkruar nga Bashkia Dibër më 28 maj 2020), Shqipëria ka ndërmarrë një proces të rëndësishëm decentralizimi, duke i dhënë bashkive kompetenca në fusha të tilla si infrastruktura, shërbimet sociale, arsimi parashkollor dhe zhvillimi ekonomik vendor. Megjithatë, kalimi i këtyre funksioneve të pushteti vendor nuk është shoqëruar në çdo rast me burime të mjaftueshme financiare, njerëzore dhe teknike, të nevojshme për përmbushjen me efektivitet të përgjegjësisë të reja.

³ <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2023/albania>

⁴ open-budget-survey-albania-2025-en.pdf

⁵ https://www.opengovpartnership.org/members/albania/commitments/AL0085/?utm_

⁶ <https://www.ecoi.net/en/file/local/2132150/albania-report-2025.pdf>

⁷ https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/group-fundamental-rights-and-rule-law/frtl-trends-eu-member-states/partners-albania-inputs-public-consultation-democracy-fundamental-rights-rule-law-civil?utm_

Për më tepër, ekzistojnë ende diferenca të dukshme ndërmjet bashkive sa i përket kapacitetit fiskal dhe nivelit të të ardhurave për banor. Edhe pse janë vendosur mekanizma për barazimin fiskal, ndikimi i tyre në reduktimin e këtyre pabarazive mbetet i kufizuar.

Në këtë kuadër, pjesëmarrja qytetare në buxhetim nuk duhet të trajtohet vetëm si një kërkesë procedurale për konsultim publik, por si një mekanizëm për të rritur cilësinë, transparencën dhe llogaridhënien e vendimmarrjes publike. Përfshirja e qytetarëve në identifikimin e nevojave dhe prioriteteve buxhetore mundëson që burimet publike të orientohen më mirë drejt problemeve konkrete të komuniteteve dhe krijon mundësi më të mëdha për kontrollin qytetar mbi mënyrën se si përdoren fondet publike. Në mungesë të mekanizmave të strukturuar të pjesëmarrjes dhe të monitorimit, ekziston rreziku që konsultimi të mbetet formal dhe të mos prodhojë ndikim të matshëm në vendimet buxhetore.

Një dimension i veçantë i kësaj problematike lidhet me buxhetimin e përgjigjshëm gjinor (BPGJ). Në nivel strategjik, BPGJ është integruar në kuadrin kombëtar të politikave për zhvillim dhe barazi gjinore. Ai është përfshirë në Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021–2030. Konkretisht, qëllimi Strategjik IV, “Aplikimi i integritetit gjinor si mjet për arritjen e barazisë dhe drejtësisë gjinore në shoqëri”, parashikon objektiva që lidhen me monitorimin dhe mbështetjen e zbatimit të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në të dyja nivelet e qeverisjes.

Megjithatë, ekzistenca e këtij kuadri strategjik dhe ligjor nuk garanton në vetvete zbatimin efektiv të BPGJ-së. Në praktikë, sfidat lidhen me kapacitetin e institucioneve për të kryer analiza gjinore të nevojave dhe ndikimit të buxheteve, me disponueshmërinë dhe përdorimin e të dhënave të disagreguara sipas gjinisë, si dhe me përfshirjen e grave dhe grupeve të tjera që përballen me pabarazi në proceset e planifikimit dhe vendimmarrjes. Këto kufizime janë veçanërisht të rëndësishme në nivel vendor, ku buxheti bashkiak është instrumenti përmes të cilit politikat publike përkthehen drejtpërdrejt në shërbime dhe investime që ndikojnë në jetën e komuniteteve.

Në këtë drejtim, buxhetimi me pjesëmarrje dhe buxhetimi i përgjigjshëm gjinor duhet të trajtohen si procese të ndërlidhura. Ndërsa buxhetimi me pjesëmarrje synon të rrisë ndikimin e qytetarëve në përcaktimin e prioriteteve dhe përdorimin e burimeve publike, BPGJ synon të sigurojë që këto prioritete dhe alokime të marrin në konsideratë ndikimet dhe nevojat e ndryshme të grave dhe burrave, si dhe të grupeve që përballen me forma të shumëfishta të pabarazisë. Integrimi i të dyja qasjeve mund të forcojë transparencën dhe llogaridhënien, të përmirësojë orientimin e shpenzimeve publike drejt nevojave reale të komunitetit dhe të reduktojë hapësirat për keqmenaxhim të burimeve.

Në nivel vendor, disa bashki, përfshirë Bashkinë Dibër, kanë ndërmarrë hapa për të integruar buxhetimin e përgjigjshëm gjinor në planet dhe politikat vendore për barazinë gjinore.

Këto iniciativa përbëjnë një bazë të rëndësishme për institucionalizimin e BPGJ-së në nivel vendor, por njëkohësisht nxjerrin në pah nevojën për ta kaluar këtë praktikë nga nisma të veçuara në një proces të qëndrueshëm dhe të matshëm të planifikimit dhe buxhetimit. Në këtë kontekst, monitorimi i mënyrës se si angazhimet për pjesëmarrje qytetare dhe barazi gjinore reflektohen në dokumentet buxhetore dhe në zbatimin e tyre është thelbësor për të vlerësuar nëse detyrimet e përcaktuara në Ligjin nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore” dhe Udhëzimin nr. 23/2018 po përkthehen në praktika konkrete dhe rezultate të matshme.

Për këtë arsye, vlerësimi i zbatimit të buxhetimit me pjesëmarrje dhe të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në Bashkinë Dibër është i rëndësishëm jo vetëm për të matur respektimin formal të kërkesave ligjore, por edhe për të kuptuar nëse qytetarët, dhe veçanërisht gratë dhe grupet në situata vulnerabiliteti, kanë mundësi reale të ndikojnë në përcaktimin e prioritetëve dhe në përdorimin e burimeve publike.

4. TRANSPARENCA DHE LLOGARIDHËNIA

Transparenca dhe llogaridhënia janë elemente themelore të menaxhimit të përgjegjshëm të financave publike në nivel vendor. Ato lidhen jo vetëm me publikimin e informacionit financiar, por edhe me mundësinë e qytetarëve për të kuptuar si planifikohen, alokohen, përdoren dhe kontrollohen burimet publike dhe çfarë rezultatesh prodhojnë ato.

Gjetjet e një raporti “Mbi funksionimin e Këshillave Bashkiakë në Shqipëri”⁸ sugjerojnë se transparenca përbën një nga fushat ku është shënuar progres gjatë viteve të fundit. Ky përmirësim lidhet veçanërisht me rritjen e publikimit të informacionit dhe dokumenteve në platformat online të bashkive, si edhe me përdorimin më të gjerë të mjeteve digjitale për komunikimin me publikun. Në rastin e Dibrës, pjesëmarrësit në studim vunë në dukje se njoftimet për mbledhjet e Këshillit Bashkiak, vetë mbledhjet dhe dokumentacioni përkatës janë bërë të aksesueshme online.

Megjithatë, i njëjti raport evidenton se përmirësimet në transparencë nuk shoqërohen domosdoshmërisht me funksionalitet të plotë të strukturave të Këshillit. Në Dibër, pjesëmarrësit kishin shprehur shqetësimin se disa prej komisioneve bashkiake janë krijuar formalisht, por nuk funksionojnë në mënyrë të rregullt dhe efektive në praktikë.

4.1 Indikatorët e transparencës

Në përgjithësi, Bashkia Dibër ka krijuar një bazë të rëndësishme të transparencës proaktive nëpërmjet faqes së saj zyrtare. Duke bërë një verifikim të përmbajtjes aktualisht të aksesueshme në faqen zyrtare të Bashkisë Dibër, rezulton se një pjesë e konsiderueshme e indikatorëve të transparencës janë të përmbushur në nivelin e publikimit të dokumenteve, por ka dallime të rëndësishme në plotësinë, përditësimin dhe aksesueshmërinë praktike të informacionit.

Kështu, në faqen www.Dibra.gov.al gjenden të publikuara dokumente kryesore të ciklit buxhetor, buxhetet vjetore të miratuara dhe zbatuara, dokumente të Projekt-Buxhetit Afatmesëm (PBA) sipas viteve, si dhe vendime të Këshillit Bashkiak.

Vlen për t’u nënvizuar se struktura e website-it përmban seksione të dedikuara për “Transparencën dhe Llogaridhënien Ekonomiko-Financiare”, buxhetin, PBA-në dhe veprimtarinë e Këshillit Bashkiak.

⁸<https://idmalbania.org/wp-content/uploads/2026/07/Report-Keshillat-Bashkiake.pdf>

Tabela 1: Indikatorët e transparencës

Indikatori	Gjendja e konstatuar në website	Vlerësimi
Publikimi i projektbuxhetit	Nuk gjendet i publikuar projekt-buxheti i vitit 2026.	I papërbushur
Publikimi i buxhetit të miratuar	Faqja ka një seksion të posaçëm “Buxheti vjetor”, ku janë publikuar buxhetet e viteve për vitet 2021–2026, përfshirë vitin 2025. Por nga kuadri i dokumentit të buxhetit të miratuar konstatohet se dokumenti është i skanuar dhe disa pjesë të tij, në mënyrë të veçantë tabela janë të palexueshme.	Pjesërisht i përbushur
Publikimi i PBA-së	Është publikuar e gjithë procedura e miratimit të buxhetit PBA 2026–2029. Megjithatë disa prej tabelave të PBA janë pjesërisht të palexueshme.	Pjesërisht i përbushur
Publikimi i ndryshimeve buxhetore	Janë të aksesueshme dokumente për ndryshime të buxhetit 2025, përfshirë ndryshime të publikuara në formë projekt-vendimi. Por ndryshimet nuk shoqërohen me një analizë të arsyeve të këtyre ndryshimeve.	Pjesërisht i përbushur
Publikimi i raporteve të zbatimit të buxhetit	Gjendet i publikuar Raporti i Monitorimit të buxhetit faktik, me të dhëna Plan-Fakt për programet dhe investimet, por mungojnë një analizë e indikatorëve të realizuar përfshirë treguesit me bazë gjinore.	Pjesërisht i përbushur
Publikimi paraprak i informacioneve për konsultime dhe dokumentave për konsultim	Gjendet i publikuar “Kalendar i konsultimeve” të projektbuxhetit të vitit 2026. Por nuk identifikohet njoftim publikimi i posaçëm/njoftim për çdo takim që do ta bënte më të lehtë aksesin në informacion për të interesuarit.	Pjesërisht i përbushur
Publikimi i procesverbaleve/rekomandimeve të takimeve konsultative me komunitetin të projekt-buxhetit	Edhe pse tek rubrika “Konsultimet publike” gjenden të listuara 2 procesverbale të konsultimeve publike të zhvilluara gjatë vitit 2025 në zona të ndryshme të bashkisë, asnjëri prej tyre nuk ka dokumentin përkatës. Hartuesve të këtij raporti iu vu në dispozicion nga bashkia pas kërkesës për informacion dokumenti përmbledhës “Raport mbi dëgjesat publike”.	I papërbushur
Publikimi i vendimeve të Këshillit Bashkiak	Ekziston seksion i posaçëm për vendimet e Këshillit Bashkiak, ku janë të aksesueshëm vendimet deri në korrik 2025, vendimet pas kësaj date janë të paaksesueshme. Vendimet e tjera janë siguruar nëpërmjet kërkesës për informacion drejtuar Bashkisë.	Pjesërisht i përbushur
Aksesueshmëria e informacionit	Faqja ka rubrika të dedikuara për transparencën ekonomiko-financiare, buxhetin, PBA-në, Këshillin Bashkiak dhe Open Data, gjë që është pozitive. Megjithatë, informacioni është i shpërndarë në disa seksione dhe dokumente, gjë që mund ta bëjë më të vështirë ndjekjen e plotë të ciklit buxhetor nga një qytetar.	Mesatar-i mirë

Megjithatë, niveli i transparencës së një institucioni publik nuk vlerësohet vetëm mbi bazën e ekzistencës së dokumenteve në website.

Për qëllimet e monitorimit të buxhetimit me pjesëmarrje dhe buxhetimit të përgjigjshëm gjinor, mbeten të rëndësishme: publikimi sistematik i njoftimeve paraprake për konsultime, procesverbaleve dhe rekomandimeve/ kërkesave të qytetarëve, si dhe krijimi i një gjurme të qartë që lidh konsultimet publike me vendimmarrjen dhe reflektimin e propozimeve në buxhet.

⁹ <https://dibra.gov.al/konsultime-publike/>

¹⁰ <https://dibra.gov.al/projektvendimet/>

¹¹ <https://dibra.gov.al/?s=buxheti+vjetor+2025>

¹² <https://dibra.gov.al/town-hall/keshilli-bashkiak/>

¹³ <https://dibra.gov.al/category/open-data/>

Në këtë kuptim, vlerësimi paraprak është se transparenca dokumentare është relativisht e mirë, ndërsa transparenca mbi procesin e pjesëmarrjes dhe ndikimin konkret të qytetarëve në vendimmarrjen buxhetore mbetet e kufizuar.

Tabela 1 shërben si një matricë e vlerësimit të transparencës së Bashkisë Dibër për vitin 2025, por për një vlerësim të plotë dhe të detajuar nevojitet që indikatorët të vlerësohen specifikisht për vitin 2025, duke kontrolluar për secilin dokument datën e publikimit, cilësinë e tij dhe nëse ishte i aksesueshëm në kohën kur qytetarët kishin mundësi të merrnin pjesë në proces. Në kushtet kur në faqen zyrtare të bashkisë Dibër nuk shfaqen datat e publikimit të dokumentave është e pamundur të sigurohesh nëse dokumentat, vecanërisht kalendari për konsultimin publik të buxhetit është publikuar në kohë.

4.1.1 Analiza e indikatorëve të transparencës

Në këtë kuptim, vlerësimi paraprak është se transparenca dokumentare është relativisht e mirë, ndërsa transparenca mbi procesin e pjesëmarrjes dhe ndikimin konkret të qytetarëve në vendimmarrjen buxhetore mbetet e kufizuar.

Tabela 1 shërben si një matricë e vlerësimit të transparencës së Bashkisë Dibër për vitin 2025, por për një vlerësim të plotë dhe të detajuar nevojitet që indikatorët të vlerësohen specifikisht për vitin 2025, duke kontrolluar për secilin dokument datën e publikimit, cilësinë e tij dhe nëse ishte i aksesueshëm në kohën kur qytetarët kishin mundësi të merrnin pjesë në proces. Në kushtet kur në faqen zyrtare të bashkisë Dibër nuk shfaqen datat e publikimit të dokumentave është e pamundur të sigurohesh nëse dokumentat, vecanërisht kalendari për konsultimin publik të buxhetit është publikuar në kohë.

Planet vjetore për procesin e vendimmarrjes me pjesëmarrje¹⁴ ndonëse janë të publikuara në website-n e Bashkisë Dibër, janë të ofruara në një format të palexueshëm për publikun, ose jo lehtësisht të aksesueshëm (skanime të cilësisë së dobët, në formatin pdf në vend të tekstit html.) Regjistri i projekt-akteve për konsultim publik¹⁵ nuk është i përditësuar që prej 2024s. Rubrikat vendime.al dhe Vendimet e Këshillit Bashkiak¹⁶ për vitin 2025 janë bosh. Nën programin e transparencës në website-n e Bashkisë Dibër, rubrika e transparencës dhe llogaridhënies financiare përmban Kalendarin e programit buxhetor afatmesëm vjetor; paketat fiskale; Planin strategjik i zhvillimit të bashkisë; PBA vendor dhe buxhetin vjetor (të publikuara si skanime, të vështira për t'u lexuar); si dhe raportet e monitorimit të zbatimit të buxheteve nga viti 2018-2025.

¹⁴<https://dibra.gov.al/transparenca/pjesemarrja-qytetare-ne-vendimmarrje/plani-vjetor-per-procesin-e-vendimmarrjes-me-pjesemarrje/>

¹⁵ <https://dibra.gov.al/regjistri-i-projekt-akteve-per-konsultim-publik/>

¹⁶ <https://dibra.gov.al/vendimet-e-keshillit-bashkiak/>

Kalendari i programit buxhetor afatmesëm vjetor përmban kalendarët e 2019 deri në aktualin për menaxhimin e shpenzimeve vendore 2026-2028, me përjashtim të kalendarit të 2025 i cili nuk është i përfshirë në këtë rubrikë. Raporti i monitorimit të buxhetit për vitin 2025 është i disponueshëm vetëm për katërmujorin e dytë¹⁷, duke na pamundësuar një analizë më të hollësishme.

Në këtë kuadër, Plani i Integritetit të Bashkisë Dibër 2025-2028¹⁸ përbën një instrument të rëndësishëm institucional. Dokumenti identifikon risqe në fusha si planifikimi dhe vendimmarrja, prokurimi publik, menaxhimi i burimeve njerëzore, shërbimet publike, administrimi i pasurive dhe fondeve publike, transparencia, konflikti i interesit dhe kontrolli i brendshëm.

Një element pozitiv i Planit është se ai nuk kufizohet vetëm në identifikimin e problematikave, por përcakton objektiva strategjike dhe masa konkrete për forcimin e politikave të integritetit, trajnimin e stafit, rritjen e transparencës, zhvillimin e mekanizmave të kontrollit dhe monitorimit, përmirësimin e menaxhimit të riskut dhe forcimin e angazhimit të qytetarëve. Megjithatë, efektiviteti i Planit varet nga zbatimi i masave, monitorimi periodik dhe raportimi publik mbi rezultatet, jo vetëm nga ekzistenca formale e dokumentit.

Në faqen e Bashkisë Dibër gjendet dokumenti përfundimtar i PBA 2025–2027¹⁹, një dokument i rëndësishëm për transparencën e procesit të planifikimit buxhetor. Nga pikëpamja e transparencës financiare, PBA paraqet në mënyrë të strukturuar të ardhurat dhe shpenzimet për vitet 2025–2027, duke përfshirë krahasimin me të dhënat faktike të viteve të mëparshme, planin fillestar dhe të rishikuar, si dhe ndarjen e shpenzimeve sipas programeve dhe klasifikimit ekonomik.

Dokumentit ofron informacion në nivel programi, duke përcaktuar objektiva dhe produkte të programeve buxhetore, çka krijon bazën për lidhjen e burimeve financiare me politikat dhe shërbimet e bashkisë. Megjithatë, nga këndvështrimi i llogaridhënies, dokumenti mbetet kryesisht i orientuar drejt planifikimit financiar dhe nuk siguron në mënyrë të njëtrajtshme tregues të matshëm mbi rezultatet e pritshme, përfituesit dhe ndikimin e shpenzimeve.

Kjo kufizon mundësinë e publikut dhe Këshillit Bashkiak (si institucion vendimarrës) për të vlerësuar jo vetëm sa burime planifikohen, por edhe çfarë rezultatesh pritet të arrihen me to.

¹⁷ <https://dibra.gov.al/transparenca-dhe-llogaridhenia-ekonomikofinanciare/monitorimi-mbikeqyrja-dhe-auditimi-i-buxhetit/>

¹⁸ https://dibra.gov.al/wp-content/uploads/2025/09/Projekt-vendim-per-miratimin-e-Planit-te-Integritetit-2025-2028Gusht-2025.pdf?utm_source=chatgpt.com

¹⁹ <https://dibra.gov.al/wp-content/uploads/2025/02/Tavanet-p%C3%ABrfundimtare-t%C3%AB-PBA-2025-2027.pdf>

Pra, dokumenti i PBA 2025–2027 përmbush në një masë të konsiderueshme kërkesën për transparencë të informacionit buxhetor, por niveli i llogaridhënies së orientuar drejt rezultateve mbetet më i kufizuar. Për një transparencë funksionale, dokumenti do të ishte më i plotë nëse do të lidhte sistematikisht programet kryesore dhe alokimet përkatëse me tregues të matshëm të performancës, profilin e përfituesve dhe rezultatet e pritshme, përfshirë dimensionin gjinor.

Bashkia ka publikuar dokumentin e Buxhetit të Bashkisë Dibër për vitin 2025²⁰, miratuar me Vendimin nr. 05, datë 15.01.2025 të Këshillit Bashkia, i cili paraqet në mënyrë të strukturuar planin e të ardhurave dhe shpenzimeve, ndarjen e burimeve sipas programeve dhe klasifikimit ekonomik, si dhe fondet e parashikuara për investime.

Buxheti 2025 mund të vlerësohet si dokument që siguron transparencë të mirë mbi planifikimin dhe shpërndarjen financiare, por me një nivel më të kufizuar të llogaridhënies së orientuar drejt rezultateve dhe ndikimit. Për ta forcuar këtë dimension, do të nevojitej që alokimet buxhetore të shoqëroheshin sistematikisht me objektiva të matshme, tregues performance, të dhëna mbi përfituesit dhe, kur është e përshtatshme, tregues të disagreguar sipas gjinisë.

Një dokument i rëndësishëm për vlerësimin e transparencës dhe llogaridhënies është Raporti i Monitorimit të Buxhetit të vitit 2025²¹, i miratuar me Vendimin nr. 09, datë 07.04.2026, të Këshillit Bashkiak Dibër.

Gjatë verifikimit të informacionit të publikuar në faqen zyrtare të Bashkisë, raporti i plotë nuk u identifikua në seksionin “Monitorimi, mbikëqyrja dhe auditimi i buxhetit”; aty rezultoi i publikuar vetëm Raporti i Monitorimit – Faza II (maj–gusht 2025)²².

Raporti i plotë u vu në dispozicion nga Bashkia përmes mekanizmit të së drejtës për informim. Raporti paraqet informacion të detajuar mbi mbylljen dhe realizimin e buxhetit 2025, përfshirë burimet e financimit dhe të ardhurat, me krahasime ndërmjet planit fillestar, planit të rishikuar dhe realizimit faktik, si dhe shpenzimet sipas programeve buxhetore dhe klasifikimit ekonomik, përfshirë krahasimet me vitin 2024. Për programet buxhetore paraqiten, në përgjithësi, qëllimi i politikës, objektivat dhe realizimi financiar, duke krijuar një bazë për të ndjekur përdorimin e burimeve në raport me programet e Bashkisë.

²⁰ <https://dibra.gov.al/wp-content/uploads/2025/02/Buxheti-vjetor-2025-p%C3%ABr-Bashkin%C3%AB-Dib%C3%ABr.pdf>

²¹ Edhe pse përgatitja dhe publikimi i Raportit të Monitorimit të Buxhetit për vitin 2025 realizohet deri në 31 mars 2026, autorët e këtij raporti kanë gjykuar ta përfshijnë në këtë raport.

²² <https://dibra.gov.al/wp-content/uploads/2026/04/Raport-i-monitorimit-t%C3%AB-buxhetit-faza-II-viti-2025.pdf>

Tabela 2. *Elementët e transparencës në Raportin e Monitorimit të Buxhetit të Bashkisë Dibër për vitin 2025*

Elementi i monitorimit	Vlerësimi
Buxheti fillestar	Po
Buxheti i rishikuar	Po
Realizimi faktik	Po
Përqindja e realizimit	Po
Krahasimi me vitin 2024	Po
Të ardhurat sipas burimeve	Po
Shpenzimet sipas programeve	Po
Shpenzimet sipas klasifikimit ekonomik	Po
Qëllimi dhe objektivat e programeve	Po

Në dimensionin e transparencës buxhetore (Tabela 2), Bashkia Dibër paraqet një nivel të lartë përmbushjeje, me 100% të indikatorëve të monitoruar të vlerësuar pozitivisht. Informacioni kryesor mbi planifikimin dhe realizimin e buxhetit, burimet e të ardhurave, strukturën e shpenzimeve dhe objektivat e programeve rezulton i disponueshëm.

Megjithatë, ky rezultat pasqyron kryesisht disponueshmërinë formale të informacionit dhe nuk vlerëson në mënyrë të plotë cilësinë, qartësinë, aksesueshmërinë dhe përdorshmërinë e tij për qytetarët. Për këtë arsye, niveli 100% duhet të interpretohet si përmbushje e indikatorëve të monitoruar të transparencës dhe jo domosdoshmërisht si transparencë e plotë e procesit buxhetor.

4.2 Indikatorët e llogaridhënies

Indikatorët e llogaridhënies janë tregues që mundësojnë vlerësimin e shkallës në të cilën një institucion publik jo vetëm merr dhe përdor burimet publike në përputhje me rregullat, por edhe shpjegon, justifikon dhe raporton në mënyrë të verifikueshme vendimet, veprimtarinë dhe rezultatet e tij përpara qytetarëve dhe institucioneve përgjegjëse. Në këtë kuptim, llogaridhënia shkon përtej transparencës: ndërsa transparenca lidhet kryesisht me vënien në dispozicion të informacionit, llogaridhënia kërkon që ky informacion të jetë i mjaftueshëm për të kuptuar çfarë është planifikuar, çfarë është realizuar, pse ka pasur devijime dhe çfarë masash janë marrë si rezultat.

Në nivel vendor, indikatorët e llogaridhënies kanë një rëndësi të veçantë, pasi bashkitë janë niveli i qeverisjes më i afërt me qytetarët dhe administrimi i tyre lidhet drejtpërdrejt me shërbimet dhe investimet që ndikojnë në jetën e përditshme të komuniteteve.

Përmes tyre mund të vlerësohet nëse burimet publike janë përdorur në përputhje me prioritetet e miratuara, nëse objektivat e programeve buxhetore janë realizuar, cilat grupe kanë përfituar nga shpenzimet publike dhe nëse nevojat e identifikuara përmes konsultimeve janë reflektuar në vendimmarrje.

Në kuadër të buxhetimit me pjesëmarrje dhe Buxhetimit të Përgjigjshëm Gjinnor (BPGJ), indikatorët e llogaridhënies janë veçanërisht të rëndësishëm sepse mundësojnë të vlerësohet jo vetëm sa është shpenzuar, por edhe për çfarë është shpenzuar, për kë, me çfarë rezultati dhe me çfarë ndikimi.

Për shembull, raportimi i numrit të përfituesve sipas gjinisë, moshës dhe kategorive të vulnerabilitetit, krahasimi i planifikimit me realizimin, shpjegimi i devijimeve buxhetore dhe evidentimi i mënyrës se si rekomandimet e qytetarëve janë reflektuar në buxhet, janë elemente që e bëjnë llogaridhënien më të matshme dhe më të dobishme për komunitetin.

Për këtë arsye, në këtë monitorim llogaridhënia është vlerësuar përmes një grupi indikatorësh që lidhen me raportimin financiar dhe të performancës, realizimin e objektivave, treguesit e rezultateve, përfituesit e shërbimeve, shpjegimin e devijimeve, masat korrigjuese, transparencën ndaj qytetarëve dhe gjurmueshmërinë e rekomandimeve të dala nga konsultimet publike.

Një vëmendje e veçantë i është kushtuar edhe disponueshmërisë së të dhënave të disagreguara sipas gjinisë, pasi pa këtë informacion është e vështirë të vlerësohet nëse alokimet dhe shpenzimet publike i përgjigjen në mënyrë të barabartë nevojave të grave dhe burrave.

Në këtë kuadër, vlerësimi i llogaridhënies nuk kufizohet te ekzistenca e raporteve dhe dokumenteve, por shqyrton edhe cilësinë e informacionit që ato ofrojnë dhe aftësinë e tyre për t'u përgjigjur pyetjeve thelbësore: Çfarë u planifikua? Çfarë u realizua? Për kë? Me çfarë rezultati? Pse pati devijime? Si u trajtuan nevojat e komunitetit dhe rekomandimet e qytetarëve? Dhe çfarë ndryshoi në vendimmarrje si rezultat i tyre?

4.2.1 Analiza e indikatorëve të llogaridhënies në menaxhimin e buxhetit

Vlerësimi i indikatorëve të llogaridhënies tregon se Bashkia Dibër ka krijuar disa mekanizma bazë për raportimin mbi menaxhimin dhe realizimin e buxhetit, por procesi i llogaridhënies mbetet i paplotë, veçanërisht në lidhje me transparencën ndaj qytetarëve dhe gjurmimin e ndikimit të pjesëmarrjes së tyre në vendimmarrje.

Tabela 3: *Indikatorët e llogaridhënies së procesit buxhetor*

Elementi i monitorimit	Vlerësimi
Buxheti fillestar	Po
Buxheti i rishikuar	Po
Realizimi faktik	Po
Përqindja e realizimit	Po
Krahasimi me vitin 2024	Po
Të ardhurat sipas burimeve	Po
Shpenzimet sipas programeve	Po
Shpenzimet sipas klasifikimit ekonomik	Po
Qëllimi dhe objektivat e programeve	Po

Një nga aspektet pozitive është se Bashkia raporton për realizimin e buxhetit dhe paraqet krahasime ndërmjet planifikimit dhe realizimit faktik (Plan–Fakt). Gjithashtu, konstatohet se dokumentacioni i siguruar nga faqja zyrtare e bashkisë dhe nga përdorimi i mekanizmit të të drejtës për informim, përmban raportim mbi ndryshimet në buxhet, mbi rezultatet e programeve dhe, në një masë të caktuar, mbi nivelin e realizimit të objektivave. Këto elemente krijojnë një bazë të rëndësishme për llogaridhënien financiare dhe për ndjekjen e përdorimit të fondeve publike. Megjithatë, një mangësi e rëndësishme është se nuk rezulton të ketë shpjegim të strukturuar të devijimeve buxhetore. Krahasimi Plan-Fakt në dokumentin e Monitormit të Buxhetit është një hap i rëndësishëm, por llogaridhënia e plotë kërkon edhe analizimin e arsyeve pse një fond, program apo aktivitet nuk është realizuar sipas planit. Mungesa e këtij elementi kufizon mundësinë për të vlerësuar efikasitetin e menaxhimit të buxhetit dhe përgjegjësinë institucionale për diferencat ndërmjet planifikimit dhe realizimit.

Një tjetër kufizim lidhet me raportimin për rekomandimet e qytetarëve dhe reflektimin e tyre në buxhet. Sipas të dhënave të vlerësuar, nuk ka informacion të dokumentuar mbi mënyrën se si rekomandimet e qytetarëve janë trajtuar, pranuar ose refuzuar, si dhe nuk evidentohet nëse këto rekomandime janë reflektuar në vendimmarrjen dhe alokimet buxhetore. Ky është një boshllëk i rëndësishëm, veçanërisht në kontekstin e buxhetimit me pjesëmarrje, pasi kufizon mundësinë për të ndjekur lidhjen ndërmjet pjesëmarrjes së qytetarëve dhe rezultatit konkret të procesit vendimmarrës. Edhe informimi i qytetarëve për vendimmarrjen rezulton vetëm pjesërisht i përmbushur. Publikimi i vendimeve të Këshillit Bashkiak dhe i dokumenteve buxhetore përbën një element pozitiv të transparencës.

Megjithatë, nuk evidentohet një mekanizëm i qartë dhe sistematik për informimin e qytetarëve mbi rezultatet e konsultimeve, mënyrën e trajtimit të rekomandimeve të tyre dhe arsyet pse propozime të caktuara janë pranuar ose nuk janë përfshirë në vendimmarrje.

4.2.1.1 Mekanizmi i kërkesave për informacion dhe llogaridhënia publike

Regjistri i kërkesave për informacion tregon se gjatë vitit 2025 Bashkia Dibër ka administruar 29 kërkesa për informacion, të lidhura me administrimin e burimeve publike, shërbimet, investimet, politikat sociale, zhvillimin ekonomik dhe funksionimin institucional. Të gjitha kërkesat janë regjistruar pa ankesa; 27 janë trajtuar plotësisht dhe 2 pjesërisht, çka tregon një nivel të lartë të përgjigjes administrative ndaj kërkesave për informacion. Nga këndvështrimi i llogaridhënies, kërkesat për informacion përbëjnë një mekanizëm të rëndësishëm për verifikimin e mënyrës se si planifikohen dhe përdoren burimet publike. Përmbajtja e kërkesave tregon interes të qytetarëve dhe organizatave për financat publike, investimet, shërbimet, politikat sociale dhe proceset e konsultimit.

Megjithatë, lidhja e drejtpërdrejtë me buxhetimin me pjesëmarrje dhe buxhetimin e përgjigjshëm gjinor mbetet e kufizuar. Vetëm 4 nga 29 kërkesat kanë relevancë të drejtpërdrejtë për këto fusha. Këto kërkesa kanë kërkuar, ndër të tjera, informacion mbi konsultimet publike dhe mbështetjen për OJF-të, investimet për rininë dhe të dhëna të disagreguara sipas gjinisë, pjesëmarrjen e grave në bujqësi, si dhe grupet vulnerabël dhe fondet për shërbimet sociale. Kjo tregon ekzistencën e një kërkesë nga aktorët e jashtëm për informacion të detajuar dhe të disagreguar, i cili mund të përdoret për monitorimin e barazisë dhe të ndikimit të buxhetit. Megjithatë, regjistri nuk jep informacion nëse të dhënat e kërkuara janë përdorur më tej për ndikimin në vendimmarrjen buxhetore, përcaktimin e prioritetëve apo vlerësimin gjinor të shpenzimeve. Për këtë arsye, mekanizmi vlerësohet pozitivisht si instrument i transparencës dhe llogaridhënies, por potenciali i tij për të ushqyer pjesëmarrjen dhe BPGJ-në nuk është ende i dokumentuar në mënyrë të mjaftueshme.

4.2.1.2 Dokumentacioni i rezultateve të konsultimeve publike

Raporti mbi dëgjesat publike të realizuara në muajt e fundit të vitit 2025 për hartimin e Buxhetit 2026 paraqet një element pozitiv dhe të rëndësishëm të procesit të buxhetimit me pjesëmarrje në Bashkinë Dibër. Raporti dokumenton zhvillimin e dëgjesave publike në njësitë administrative dhe një takim të hapur, duke krijuar mundësi që banorët të paraqesin drejtpërdrejt nevojat dhe prioritetet e tyre. Në tabelën përmbledhëse paraqiten njësitë administrative, datat e takimeve, numri i pjesëmarrësve dhe numri i rekomandimeve të evidentuara, ndërsa në pjesët pasuese dokumentohen problematikat dhe kërkesat konkrete të komuniteteve. Një nga pikat më të forta të procesit është shtrirja territoriale e konsultimeve. Dëgjesat janë zhvilluar në njësitë administrative të Bashkisë Dibër, duke mundësuar që nevojat dhe problematikat të identifikohen në nivel lokal.

Kërkesat e komuniteteve lidhen kryesisht me përmirësimin e infrastrukturës rrugore, furnizimin me ujë të pijshëm, kanalizimet, ndriçimin publik, energjinë elektrike, menaxhimin e mbetjeve dhe shërbime të tjera publike. Kjo tregon se procesi ka shërbyer si një mekanizëm për identifikimin e prioriteteve të komunitetit për planifikimin e investimeve dhe shpenzimeve publike.

Gjithashtu, një element pozitiv është dokumentimi i kërkesave në tabela përmbledhëse sipas njësive administrative dhe problematikave të ngritura. Kjo krijon një bazë të dobishme për ndjekjen e nevojave të komuniteteve dhe për lidhjen e tyre me procesin e planifikimit buxhetor. Në disa raste, përfaqësuesit e Bashkisë japin përgjigje gjatë dëgjësave dhe deklarojnë se kërkesat do të merren në konsideratë ose do të verifikohen për mundësinë e ndërhyrjes.

Megjithatë, nga perspektiva e një monitorimi të mirëfilltë të buxhetimit me pjesëmarrje, raporti paraqet disa kufizime të rëndësishme. Raporti dokumenton zhvillimin e konsultimeve dhe kërkesat e qytetarëve, por nuk paraqet një mekanizëm të qartë që tregon se cilat nga rekomandimet e qytetarëve janë reflektuar konkretisht në projektbuxhetin 2026, cilat nuk janë marrë parasysh dhe për çfarë arsye. Mungon, pra, një gjurmë e plotë nga “kërkesa e qytetarit” → “vendimmarrja e bashkisë” → “alokimi në buxhet”.

Një kufizim tjetër lidhet me përfshirjen sociale dhe gjinore. Raporti nuk ofron të dhëna të ndara për pjesëmarrësit sipas gjinisë, moshës, aftësisë së kufizuar apo përkatësisë në grupe të tjera vulnerabël. Për rrjedhojë, nuk është e mundur të vlerësohet nëse gratë, të rinjtë, personat me aftësi të kufizuara dhe grupet e tjera vulnerabël kanë pasur mundësi të barabartë për të marrë pjesë dhe për të ndikuar në përcaktimin e prioriteteve buxhetore. Institucioni bashkiak dha përgjigje të drejtpërdrejta gjatë takimit në tri raste të dokumentuara: (i) pranoi mungesë të mëparshme bashkëpunimi me komunitetin përkundër disa investimeve të kryera; (ii) sqaroi se vendosja e pengesave rrugore nuk mund të kryhet pasi rruga në fjalë administrohet nga Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARSH); dhe (iii) konfirmoi një projekt të planifikuar nga Emergjencat Civile për mbrojtjen nga përmbytjet.

4.3 Indikatorët e pjesëmarrjes

Pjesëmarrja e qytetarëve në vendimmarrjen vendore është një nga elementet themelore të qeverisjes demokratike dhe një mekanizëm i rëndësishëm për rritjen e transparencës, llogaridhënies dhe përgjegjshmërisë së institucioneve publike. Në nivel vendor, pjesëmarrja krijon mundësinë që qytetarët dhe grupet e interesit të shprehin nevojat, shqetësimet dhe prioritetet e tyre dhe të kontribuojnë në përcaktimin e politikave, shërbimeve, investimeve dhe përdorimit të burimeve publike. Pjesëmarrja nuk mund të kufizohet vetëm në informimin e qytetarëve apo zhvillimin formal të konsultimeve. Një proces pjesëmarrës efektiv kërkon që kontributet e qytetarëve të merren në konsideratë, të shqyrtohen dhe, kur është e mundur, të reflektohen në vendimmarrje, ndërsa qytetarët të informohen mbi mënyrën se si janë trajtuar propozimet dhe rekomandimet e tyre.

Në kuadër të këtij monitorimi, pjesëmarrja në vendimmarrje vlerësohet përtej ekzistencës formale të mekanizmave të konsultimit, duke shqyrtuar mundësinë e aksesit në proces, përfshirjen e grupeve të ndryshme, cilësinë e konsultimeve, dokumentimin e propozimeve dhe rekomandimeve, si dhe gjurmueshmërinë e tyre në vendimet dhe prioritetet buxhetore të Bashkisë.

4.3.1 Pjesëmarrja qytetare në procesin buxhetor

Në kuadër të vlerësimit të pjesëmarrjes qytetare në procesin e buxhetimit në Bashkinë Dibër, analiza e dokumentacionit të publikuar dhe atij të siguar nëpërmjet mekanizmit të drejtës për informim (Raporti mbi dëgjesat publike nuk gjendet i publikuar, por u vu në dispozicion nga bashkia pas kërkesës së bërë nga TFL) tregon se gjatë vitit 2025 Bashkia ka ndërmarrë një proces relativisht të gjerë konsultimi me komunitetin, veçanërisht në kuadër të hartimit të Projektbuxhetit 2026. Gjatë periudhës 28 tetor - 8 dhjetor 2025 janë zhvilluar takime konsultative në njësitë administrative, si dhe takime të posaçme me gratë dhe të rinjtë. Sipas dokumentacionit të shqyrtuar, në këto procese janë evidentuar rreth 681–686 pjesëmarrës dhe 153 kërkesa/propozime të paraqitura nga qytetarët.

Raporti nuk kufizohet vetëm në evidentimin e pjesëmarrjes, por paraqet çështjet konkrete të ngritura nga banorët në secilën njësi administrative.

Në Kastriot janë evidentuar nevoja për furnizim me ujë, ndërhyrje në rrugë dhe kanalizime, mbështetje për bujqësinë dhe probleme të ndriçimit; në Muhurr janë ngritur

çështje të kanalizimeve, furnizimit me ujë, energjisë elektrike dhe rrugëve; ndërsa në Luzni, Melan dhe Tomin janë artikuluar në mënyrë të përsëritur probleme me infrastrukturën rrugore, kanalizimet, furnizimin me ujë, ndriçimin dhe shërbimet publike. Në Zall-Reç, Zall-Dardhë, Arras, Fushë Çidhen dhe Maqellarë, banorët kanë paraqitur gjithashtu kërkesa konkrete për rrugë, ujësjellës, kanalizime, energji elektrike, shkolla, mbështetje për komunitetin dhe investime në infrastrukturë.

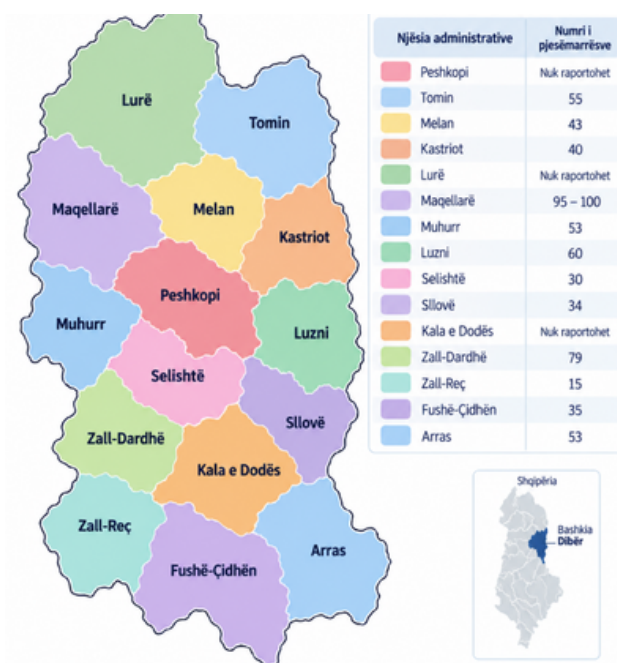

Figura 1: Pjesëmarrja në dëgjesat publike për buxhetin 2026 sipas njësive administrative

Shtrirja territoriale e procesit përbën një element pozitiv, pasi konsultimet kanë krijuar mundësi për përfshirjen e komuniteteve nga njësi të ndryshme administrative. Megjithatë, niveli i pjesëmarrjes nuk ka qenë i njëtrajtshëm. Pjesëmarrja më e lartë është evidentuar në Maqellarë dhe Zall-Dardhë, ndërsa në Zall-Reç është regjistruar numri më i ulët i pjesëmarrësve. Këto diferenca sugjerojnë nevojën për qasje më të përshtatura për mobilizimin e komuniteteve në zonat ku pjesëmarrja është më e ulët. Nga përmbajtja e procesverbaleve rezulton se pjesëmarrja është orientuar kryesisht nga banorët e komuniteteve rurale dhe kryefamiljarët, ndërsa në diskutime janë përfshirë edhe fermerë, përdorues të ujit vaditës, pensionistë, prindër, anëtarë të komunitetit shkollor, kërkues pune dhe familje me të ardhura të pamjaftueshme. Kjo tregon se konsultimet kanë qenë të lidhura kryesisht me problematika konkrete të jetës së përditshme, shërbimeve publike dhe infrastrukturës lokale.

4.3.1.2 Ndikimi i pjesëmarrjes në vendimmarrjen buxhetore

Përtej numrit të takimeve dhe pjesëmarrësve, një element thelbësor për vlerësimin e pjesëmarrjes në buxhetim është nëse kontributet e qytetarëve kanë ndikuar në vendimmarrjen përfundimtare. Dokumentacioni evidenton 153 rekomandime të paraqitura gjatë konsultimeve, por nuk ofron informacion të mjaftueshëm për të përcaktuar se cilat prej tyre janë pranuar, cilat janë reflektuar në Projektbuxhetin 2026, cilat nuk janë përfshirë dhe cilat kanë qenë arsyet e vendimmarrjes.

Kjo përbën një kufizim të rëndësishëm për vlerësimin e buxhetimit me pjesëmarrje. Konsultimi publik dhe mbledhja e rekomandimeve përbëjnë një komponent të domosdoshëm të procesit, por nuk janë të mjaftueshme për të provuar se qytetarët kanë pasur ndikim real në përcaktimin e prioriteteve dhe alokimeve buxhetore. Për një proces më të avancuar të buxhetimit me pjesëmarrje do të ishte e nevojshme të ekzistonte një mekanizëm i dokumentuar i gjurmueshmërisë, që të mundësonte ndjekjen e ciklit:

Figura 2: *Cikli i buxhetimit me pjesëmarrje*

Kjo gjurmueshmëri është veçanërisht e rëndësishme edhe për buxhetimin e përgjigjshëm gjinor, pasi organizimi i një takimi të veçantë me gratë nuk garanton në vetvete që nevojat e identifikuar prej tyre janë reflektuar në alokime buxhetore. Për të vlerësuar ndikimin gjinor të pjesëmarrjes do të nevojitej informacion mbi përmbajtjen e rekomandimeve të grave, trajtimin e tyre nga Bashkia dhe lidhjen e tyre me programet, masat dhe fondet e buxhetit.

4.3.1.3 Pjesëmarrja qytetare në procesin e vendimmarrjes

TFL analizoi përmbajtjen e mbledhjeve të Këshillit Bashkiak gjatë vitit 2025, me fokus të veçantë të çështjet që lidhen me planifikimin, miratimin, ndryshimin dhe zbatimin e buxhetit vendor. Analiza tregon se buxheti dhe financat publike zënë një peshë të rëndësishme në vendimmarrjen e Këshillit Bashkiak, duke përfshirë miratimin dhe detajimin e buxhetit, ndryshimet buxhetore, fondet e mbartura, tavanet përgatitore të shpenzimeve, Programin Buxhetor Afatmesëm (PBA) dhe Paketën Fiskale.

Dokumentet e PBA-së përmbajnë gjithashtu objektiva, produkte, tregues dhe projeksione financiare për programet e ndryshme, duke krijuar një bazë formale për lidhjen e planifikimit buxhetor me objektivat e politikave publike. Në të njëjtën kohë, shqyrtimi i axhendës së Këshillit Bashkiak evidenton një gamë të gjerë çështjesh që krijojnë hapësira institucionale për angazhimin dhe përfaqësimin e qytetarëve. Shqyrtimi i peticioneve, funksionimi i Këshillit Vendor Rinor, çështjet që lidhen me familjet në nevojë, strehimin, arsimin, infrastrukturën, shërbimet publike dhe investimet krijojnë mundësi për artikullimin e nevojave dhe interesave të komunitetit.

Në këtë kuptim, struktura e axhendës së Këshillit tregon se qytetarët kanë disa kanale formale për të shprehur shqetësimet dhe prioritetet e tyre në çështje me ndikim të drejtpërdrejtë në përdorimin e burimeve publike.

Në tërësi, vlerësimi i pjesëmarrjes qytetare në Bashkinë Dibër gjatë vitit 2025 tregon se ekzistojnë disa kanale formale për përfshirjen e qytetarëve në proceset e vendimmarrjes dhe të planifikimit buxhetor. Dëgjuesat publike kanë siguruar një shtrirje të gjerë territoriale dhe mundësi për artikullimin e nevojave dhe prioritetëve të komuniteteve, ndërsa axhenda e Këshillit Bashkiak përfshin çështje me ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e qytetarëve dhe përdorimin e burimeve publike, si buxheti, investimet, shërbimet sociale, arsimi, infrastruktura, peticionet dhe çështjet që lidhen me të rinjtë. Megjithatë, pjesëmarrja e dokumentuar mbetet më e konsoliduar në aspektin e krijimit të mundësive për konsultim dhe shprehje të interesave sesa në demonstrimin e ndikimit të tyre në vendimmarrjen përfundimtare.

Mungesa e të dhënave sistematike mbi përfaqësimin e grupeve të ndryshme të interesit, pjesëmarrjen në mbledhjet e Këshillit Bashkiak dhe ndjekjen e rekomandimeve të qytetarëve deri në vendimet dhe alokimet buxhetore kufizon vlerësimin e efektivitetit të këtij procesi. Për rrjedhojë, pjesëmarrja qytetare vlerësohet si pjesërisht e përmbushur, me nevojë për forcimin e lidhjes midis konsultimit publik, angazhimit në proceset e Këshillit Bashkiak dhe ndikimit të dokumentuar të qytetarëve në vendimmarrjen dhe prioritetet buxhetore.

5. BUXHETIMI I PËRGJIGJSHËM GJINOR

Buxhetimi i Përgjigjshëm Gjinator (BPGJ) është një qasje që synon të integrojë perspektivën gjinore në të gjithë ciklin e menaxhimit financiar publik, duke e lidhur planifikimin e burimeve me nevojat dhe pabarazitë që prekin gra dhe burra në mënyra të ndryshme. Ai nuk nënkupton krijimin e një fondi të veçantë vetëm për gratë dhe vajzat, apo domosdoshmërisht rritjen e shpenzimeve për to, por kërkon të vlerësohet se për çfarë përdoren burimet publike, kush përfiton prej tyre dhe nëse shpenzimet kontribuojnë në reduktimin e pabarazive gjinore.

Në këtë kuptim, BPGJ e zhvendos fokusin nga një qasje kryesisht financiare dhe sasiore, sa fonde janë planifikuar apo shpenzuar, drejt një qasjeje të orientuar nga rezultatet dhe ndikimi. Zbatimi efektiv kërkon identifikimin e nevojave të ndryshme të grave dhe burrave, përcaktimin e objektivave dhe burimeve për adresimin e tyre, përdorimin sistematik të të dhënave të disagreguara sipas gjinisë dhe matjen e rezultateve të ndërhyrjeve publike.

BPGJ është veçanërisht i rëndësishëm në nivel vendor, pasi bashkitë janë përgjegjëse për një pjesë të konsiderueshme të shërbimeve dhe investimeve që ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e përditshme të qytetarëve. Për këtë arsye, perspektiva gjinore duhet të integrohet jo vetëm në identifikimin e nevojave dhe hartimin e politikave, por edhe në planifikimin financiar, përcaktimin e prioritetëve, alokimin e burimeve, zbatimin dhe monitorimin e buxhetit. Lidhja ndërmjet planeve vendore, objektivave, treguesve, kostimit dhe buxhetit është thelbësore që angazhimet për barazinë gjinore të shndërrohen në masa konkrete dhe të matshme.

Në kuadër të këtij monitorimi, BPGJ vlerësohet nga perspektiva: nëse nevojat dhe pabarazitë gjinore identifikohen, nëse ato reflektohen në objektivat dhe programet buxhetore, nëse alokohen burime për adresimin e tyre dhe nëse ekzistojnë të dhëna dhe tregues që mundësojnë vlerësimin e rezultateve dhe ndikimit. Një rëndësi të veçantë i kushtohet gjithashtu lidhjes midis BPGJ-së dhe pjesëmarrjes qytetare, pasi përfshirja e grave dhe organizatave të shoqërisë civile në konsultimet buxhetore ndihmon në identifikimin e nevojave që mund të mos evidentohen përmes të dhënave administrative dhe statistikave të përgjithshme.

Në këtë kuptim, BPGJ trajtohet si një mënyrë për të përmirësuar cilësinë, efektivitetin, transparencën dhe përgjegjshmërinë e vendimmarrjes publike, duke siguruar që burimet publike t'u përgjigjen në mënyrë sa më të drejtë dhe efektive nevojave të grave dhe burrave.

5.1 Pjesëmarrja e grave në pozicionet drejtuese të Bashkisë Dibër

Të dhënat mbi strukturën e stafit të Bashkisë Dibër tregojnë se administrata përbëhet nga 475 punonjës të aparatit të bashkisë dhe 74 punonjës në institucionet e varësisë, pra gjithsej 549 punonjës. Megjithatë, për këta punonjës nuk është paraqitur ndarja sipas gjinisë, ndaj nuk mund të vlerësohet balanca gjinore e përgjithshme e administratës. Analiza gjinore është e mundur vetëm për pozicionet drejtuese dhe vendimmarrëse të paraqitura në të dhënat e siguruara.

Në 13 pozicione drejtor/e, gratë përbëjnë shumicën, me 7 gra (53.8%) kundrejt 6 burrave (46.2%). Kjo tregon një përfaqësim të balancuar gjinor dhe një prani të mirë të grave në nivelin e drejtimit të drejtorive. Në nivelin e përgjegjësve, megjithatë, raporti ndryshon: nga 21 pozicione, 8 janë gra (38.1%) dhe 13 burra (61.9%), çka tregon një mbizotërim të burrave në këtë nivel menaxherial.

Në pozicionet e këshilltarëve të Kryetarit, përfaqësimi është plotësisht i barabartë, me një grua dhe një burrë. Ndërsa në dy kategori të tjera të rëndësishme të vendimmarrjes vendore vihet re mungesë e plotë e grave: të 15 administratorët e njësive administrative janë burra, ndërsa të dy pozicionet e zëvendëskryetarit mbahen nga burra. Kjo është veçanërisht relevante, pasi administratorët e njësive administrative kanë një rol të drejtpërdrejtë në identifikimin dhe përcjelljen e nevojave të komuniteteve lokale, ndërsa zëvendëskryetarët marrin pjesë në nivele të larta të vendimmarrjes ekzekutive.

Në total, për 53 pozicionet drejtuese, menaxheriale dhe këshilluese për të cilat disponohen të dhëna gjinore, 16 pozicione mbahen nga gra (30.2%) dhe 37 nga burra (69.8%). Kjo tregon se, pavarësisht përfaqësimit relativisht të mirë të grave në nivel drejtorësh, ekziston një hendek i dukshëm gjinor në strukturën e përgjithshme të vendimmarrjes, veçanërisht në administrimin territorial dhe në nivelin e lartë ekzekutiv.

Në kuadër të monitorimit të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor dhe buxhetimit me pjesëmarrje, kjo përbërje ka rëndësi sepse përfaqësimi gjinor në strukturat vendimmarrëse mund të ndikojë në mënyrën se si identifikohen, priorizohen dhe adresohen nevojat e ndryshme të grave dhe burrave gjatë procesit të planifikimit dhe shpërndarjes së burimeve publike. Mungesa e grave në pozicionet e administratorëve të njësive administrative meriton vëmendje të veçantë, duke qenë se këto struktura janë ndër hallkat më të afërta me komunitetin dhe potencialisht me proceset e konsultimit dhe buxhetimit me pjesëmarrje.

5.2 Dokumente të planifikimit strategjik vendor

5.2.1 *Plani Social i Bashkisë Dibër 2024–2027*

Ky është një dokument të rëndësishëm strategjik për planifikimin dhe zhvillimin e shërbimeve sociale në nivel vendor. Dokumenti bazohet në një analizë të situatës sociale dhe identifikon grupet në nevojë për mbështetje, duke përfshirë familjet në nevojë, të moshuarit, të rinjtë, personat me aftësi të kufizuara, viktimat e dhunës dhe kategori të tjera në rrezik përjashtimi social.

Një element pozitiv i Planit është orientimi i tij drejt zhvillimit të një sistemi social të integruar në nivel vendor, përmes zgjerimit dhe përmirësimit të shërbimeve, rritjes së aksesit të grupeve vulnerabël dhe forcimit të bashkëpunimit ndërmjet Bashkisë, institucioneve publike, organizatave të shoqërisë civile dhe partnerëve të tjerë. Plani parashikon gjithashtu forcimin e kapaciteteve të strukturave përgjegjëse, krijimin dhe zhvillimin e shërbimeve sociale dhe përmirësimin e mekanizmave të koordinimit dhe referimit.

Dokumenti përmban një analizë të situatës dhe të nevojave, identifikon sfidat dhe grupet prioritare, si dhe përcakton objektiva për periudhën 2024–2027. Kjo strukturë krijon një bazë të përshtatshme për lidhjen e nevojave sociale me planifikimin e shërbimeve dhe, potencialisht, me procesin e planifikimit buxhetor vendor.

5.2.1.2 *Planit Social në perspektivën e buxhetimit gjinor*

Në perspektivën e BPGJ, rëndësia e Planit qëndron në potencialin e tij për të lidhur nevojat e grave dhe vajzave, si dhe të grupeve të tjera vulnerabël, me planifikimin e shërbimeve dhe alokimin e burimeve financiare. Plani krijon një kuadër të vlefshëm për orientimin e politikave sociale, por për një integrim të plotë të perspektivës gjinore është e rëndësishme që nevojat e identifikuar të shoqërohen në mënyrë sistematike me analiza të ndara sipas gjinisë, objektiva të matshme, indikatorë të performancës dhe alokime të qarta buxhetore. Në këtë mënyrë, do të ishte e mundur të vlerësohej jo vetëm ekzistenca e shërbimeve sociale, por edhe nëse burimet publike adresojnë në mënyrë të barabartë nevojat specifike të grave dhe burrave dhe nëse kontribuojnë në reduktimin e pabarazive gjinore. Për këtë arsye, lidhja e Planit Social me Programin Buxhetor Afatmesëm dhe buxhetin vjetor përbën një element kyç për zbatimin efektiv të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në Bashkinë Dibër.

Raporti mbi zbatimin e Planit Social Vendor të Bashkisë Dibër për vitin 2025 paraqet një element pozitiv në drejtim të identifikimit të përfituesve sipas gjinisë, pasi në tabelën përmbledhëse të 20 fëmijëve përfitues të shërbimeve në terren regjistrohet gjinia, moshë, njësia administrative dhe lloji i shërbimit të marrë. Nga të dhënat e paraqitura rezultojnë një shpërndarje e barabartë gjinore, me 10 vajza dhe 10 djem përfitues, çka tregon se në nivelin e numrit të përfituesve nuk evidentohet një pabarazi gjinore në aksesin ndaj shërbimeve të raportuara.

Raporti tregon gjithashtu se shërbimet janë ofruar në mënyrë të individualizuar, sipas nevojave të fëmijëve, duke përfshirë terapi zhvillimi, fizioterapi, terapi psikologjike, mbështetje psiko-sociale dhe ndjekje periodike të progresit. Gjatë vitit 2025 janë trajtuar gjithsej 20 fëmijë dhe janë ofruar 580 seanca shërbimesh, me synim përmirësimin e gjendjes funksionale dhe psiko-sociale të përfituesve dhe mbështetjen e familjeve të tyre.

Megjithatë, nga perspektiva e buxhetimit të përgjigjshëm gjinor, raporti mbetet kryesisht në nivelin e ndarjes administrative të të dhënave sipas gjinisë dhe nuk zhvillon një analizë të mirëfilltë gjinore të shërbimeve. Dokumenti nuk analizon nëse vajzat dhe djemtë kanë nevoja të ndryshme për shërbime, nëse kanë përfituar në mënyrë të barabartë nga llojet dhe intensiteti i ndërhyrjeve, apo nëse ekzistojnë pengesa të ndryshme gjinore në aksesin ndaj shërbimeve sociale. Po ashtu, nuk paraqiten të dhëna të ndara sipas gjinisë për numrin e seancave të përfituara apo për rezultatet dhe progresin e arritur nga përfituesit.

Një kufizim tjetër lidhet me cilësinë dhe konsistencën e raportimit. Edhe pse raporti deklaron 580 seanca të ofruara, kolona për numrin e seancave në tabelën individuale të përfituesve nuk rezulton e plotësuar. Gjithashtu, klasifikimi i disa llojeve të shërbimeve në tabelë nuk paraqitet plotësisht i njëtrajtshëm me shënimin përmbledhës në fund të dokumentit. Këto kufizime e bëjnë të vështirë një vlerësim më të detajuar të shpërndarjes së burimeve dhe shërbimeve ndërmjet vajzave dhe djemve.

5.2.2. *Plani Vendor i Veprimit për Barazinë Gjinore 2025-2030*

Miratimi i Planit Vendor të Veprimit për Barazinë Gjinore 2025–2030 përbën zhvillimin më të rëndësishëm institucional të vitit 2025 në fushën e barazisë gjinore në Bashkinë Dibër. Megjithatë, dokumenti është konceptuar në një mënyrë që kufizon që në nisje ndikimin e tij mbi burimet publike. Plani deklaron shprehimisht se kontributi i bashkisë prej 20,828,189 lekësh përbën kosto *"të cilat nuk kanë nevojë të përlllogariten si shtesë në buxhet, sepse edhe burimet njerëzore edhe infrastrukture ekzistojnë"*, duke iu referuar ditëve të punës së stafit ekzistues, sallave dhe materialeve që bashkia tashmë i disponon. Rrjedhimisht, fondi shtesë që Plani parashikon për t'u zbatuar është pothuajse zero, çka do të thotë se zbatimi i tij varet kryesisht nga rishpërndarja e kohës së punës dhe nga mbështetja e donatorëve dhe jo nga një angazhim i ri financiar i vetë institucionit.

Kjo qasje reflektohet edhe tek treguesit. Bashkia deklaron se në pikënisje ka zero analiza gjinore të programeve buxhetore dhe zero për qind buxhet të dedikuar për zbatimin e Planit. Për shumicën e treguesve të tjerë, baseline-i shënohet "Do përcaktohet", pra nuk ekziston ende. Kjo e bën monitorimin e parë vjetor të Planit teknikisht të pamundur pa u kryer paraprakisht një ushtrim i dedikuar i mbledhjes së të dhënave, dhe e zhvendos në praktikë fillimin real të zbatimit përtej vitit të parë të tij. Një hendek i ngjashëm vërehet edhe midis kapaciteteve institucionale që Plani nxjerr në pah dhe përdorimit të tyre në ciklin buxhetor.

Dokumenti konfirmon ekzistencën e Mekanizmit të Koordinuar të Referimit, të Specialistes për Barazinë Gjinore dhe Dhunën në Familje, të Specialistit të Strehimit dhe të punonjëseve sociale në njësitë administrative. Në raportin zyrtar të dëgjesave publike, asnjëra prej këtyre strukturave nuk figuron si organizatore, bashkorganizatore apo pjesëmarrëse e identifikuar as në takimet territoriale, as në takimin e dedikuar me gratë. Kapaciteti pra ekziston, por përdorimi i tij në procesin buxhetor nuk dokumentohet.

Kronologjia e miratimit shpjegon në masë të konsiderueshme këtë shkëputje. Grupi i punës për hartimin e Planit u ngrit dy ditë pas miratimit të buxhetit 2025, ndërsa vetë Plani u miratua rreth gjashtë muaj më vonë. Për rrjedhojë, asnjë nga masat e tij nuk mund të reflektohej në aktet buxhetore të vitit të monitoruar.

Përkundër këtij kufizimi kohor, dy masa të Planit kanë relevancë të drejtpërdrejtë për vitin e monitoruar. Masa IV.1.7 parashikon shtimin e një seksioni të dedikuar për barazinë gjinore në faqen zyrtare të internetit, ndërsa masa IV.2.1 parashikon "rritjen e pjesëmarrjes së grave dhe të rejave, në të gjithë diversitetin e tyre, në dëgjime publike duke vlerësuar mendimin e tyre", me një kosto minimale në vit të mbuluar tërësisht nga donatorët dhe të vlefshme që nga viti 2025. Treguesi i përcaktuar për këtë masë është numri i grave dhe të rejave pjesëmarrëse në takime, i ndarë sipas moshës, etnisë dhe vendbanimit.

Takimi i dedikuar me gratë i datës 18 nëntor 2025 përbën zbatimin e parë të dokumentueshëm të një mase konkrete të Planit. Megjithatë, treguesi që kërkon vetë Plani nuk raportohet: raporti zyrtar i dëgjesave jep vetëm numrin total të pjesëmarrëseve (54) dhe numrin e rekomanduesve (17), pa asnjë ndarje sipas moshës, etnisë apo vendbanimit, dhe pa dokumentuar përmbajtjen e rekomandimeve të paraqitura. Masa, pra, u zbatua pjesërisht, ndërsa monitorimi i saj, elementi që do ta kthente pjesëmarrjen në evidencë të përdorshme për buxhetimin, nuk u realizua.

5.3 Integrimi i perspektivës gjinore në procesin buxhetor dhe vendimmarrjen e Këshillit Bashkiak

Nga shqyrtimi i vendimeve të Këshillit Bashkiak të marra gjatë vitit 2025 bie në sy se Këshilli ka pasur një rol aktiv në faza të ndryshme të ciklit buxhetor, duke shqyrtuar dhe miratuar çështje që lidhen me fondin e mbartjes, realizimin e buxhetit, ndryshimet në strukturën dhe alokimin e fondeve, financimin e investimeve, shpenzimet për emergjencat civile, Paketën Fiskale dhe kalendarin e përgatitjes së Programit Buxhetor Afatmesëm dhe buxhetit vjetor.

Nga perspektiva e BPGJ, këto vendime janë të rëndësishme edhe kur nuk përmbajnë referenca të drejtpërdrejta për barazinë gjinore. Çdo vendimmarrje buxhetore ndikon drejtpërdrejtë në mënyrë të ndryshme mbi gratë dhe burrat, në varësi të aksesit të tyre në shërbime, infrastrukturë, të ardhura, transport, siguri dhe mundësi ekonomike.

Për këtë arsye, analiza gjinore e Buxhetit të Bashkisë Dibër për vitin 2025 nuk do të kufizohet vetëm në identifikimin e shpenzimeve të orientuara drejtpërdrejt ndaj grave dhe vajzave, por do të shqyrtojë edhe programet dhe investimet me ndikim të tërthortë në barazinë gjinore. Kjo qasje është e rëndësishme pasi pjesa më e madhe e shpenzimeve publike nuk kategorizohet si “shpenzim për gra” apo “shpenzim për burra”, por financohet përmes programeve universale, përfitimet dhe kostot e të cilave mund të shpërndahen në mënyrë të ndryshme midis grave dhe burrave. Kështu këtu do të analizojmë: (i) madhësinë dhe strukturën e alokimeve; (ii) grupet që mund të përfitojnë nga programet; (iii) ndikimin e mundshëm të investimeve mbi pabarazitë gjinore; (iv) ekzistencën e të dhënave të disagreguara sipas gjinisë; dhe (v) shkallën në të cilën buxheti mundëson vlerësimin e rezultateve dhe ndikimit gjinor.

Buxheti i Bashkisë Dibër për vitin 2025 është planifikuar në 1,340,455 mijë lekë, ndërsa PBA 2025-2027 e ndan këtë burim në programe dhe produkte, duke krijuar bazën për analizimin e prioriteteve të shpenzimeve.

Buxheti i publikuar dhe Raporti i monitorimit të Buxhetit 2025 nuk ofrojnë informacion dhe analizë të indikatorëve dhe ndikimit bazuar në qasjen gjinore. Nga perspektiva e Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ), Programi i Shërbimeve Sociale paraqet një boshllëk të rëndësishëm në lidhjen ndërmjet burimeve buxhetore, nevojave të përfituesve dhe rezultateve të shërbimeve. Dokumentacioni buxhetor nuk ofron informacion të mjaftueshëm mbi karakteristikat e personave që përfitojnë nga mbështetja sociale dhe nuk mundëson vlerësimin e shpërndarjes së përfitimeve sipas gjinisë, moshës apo territorit. Ndërkohë, Bashkia disponon të dhëna të detajuara administrative, të cilat raporton pranë Shërbimit Social Shtetëror, përfshirë të dhëna sipas gjinisë, grupmoshës dhe njësisë administrative. Për vitin 2025, për shembull, dokumentacioni administrativ evidenton këto të dhëna për familjet në nevojë, viktimat e dhunës, përfituesit PAK dhe kategori të tjera.

Nga këndvështrimi i BPGJ, problemi nuk qëndron në mungesën e të dhënave, por në mosintegrimin e tyre në dokumentacionin buxhetor. Përfshirja e këtyre të dhënave në planifikimin dhe raportimin e buxhetit do të mundësonte vlerësimin se cilat grupe përfitojnë nga shpenzimet sociale, në çfarë mase dhe nëse alokimet buxhetore i përgjigjen nevojave të ndryshme të grave, burrave dhe grupeve vulnerabël.

5.3.1 Analiza e programeve buxhetore sipas prespektivës gjinore

Struktura e buxhetit tregon se pjesa më e madhe e burimeve nuk është e orientuar drejtpërdrejt te barazia gjinore. Megjithatë, një numër programesh kanë ndikim të lartë potencial mbi pabarazitë gjinore, veçanërisht për shkak të mënyrës se si gratë dhe burrat përdorin shërbimet publike dhe për shkak të roleve të ndryshme që ata kanë në familje, ekonomi dhe komunitet.

Tabela 4: *Relevanca gjinore e programeve të buxhetit të bashkisë Dibër për vitin 2025*

Programi	Buxheti 2025, mijë lekë	Pesha në buxhet	Relevanca gjinore
Arsimi bazë dhe parashkollor	269,477	20.1%	Shumë e lartë
Arsimi i mesëm	40,048	3.0%	E lartë
Rrjeti rrugor rural	228,770	17.1%	Shumë e lartë
Shërbimet publike vendore	132,507	9.9%	E lartë
Sport dhe argëtim	45,492	3.4%	E lartë
Menaxhimi i mbetjeve	40,877	3.0%	E lartë
Mbrojtja civile	38,749	2.9%	E mesme-e lartë
Kujdesi social për familjet dhe fëmijët	39,370	2.9%	Shumë e lartë
Trashëgimia kulturore/kultura	25,388	1.9%	E mesme
Menaxhimi i ujitjes dhe kullimit	16,524	1.2%	E lartë
Policia vendore	9,604	0.7%	E lartë
Menaxhimi i pyjeve dhe kullotave	19,359	1.4%	E mesme-e lartë

Kjo strukturë tregon një element të rëndësishëm: potenciali i BPGJ-së në Bashkinë Dibër është shumë më i madh se fondet që kanë një etiketim të drejtpërdrejtë gjinor. Arsimi, rrjeti rrugor, shërbimet publike, kujdesi shëndetësor dhe social përfaqësojnë një pjesë shumë të konsiderueshme të burimeve dhe mund të ndikojnë drejtpërdrejt në aksesin e grave dhe burrave në shërbime, kohën e tyre të disponueshme, mundësitë ekonomike dhe cilësinë e jetës.

5.3.1.1 Arsimi dhe shërbimet parashkollore - komponenti me ndikim të lartë gjinor

Programi i arsimit bazë dhe parashkollor për vitin 2025 parashikon 269.477 milionë lekë, ndërsa arsimi i mesëm parashikon rreth 40.048 milionë lekë.

Nga perspektiva gjinore, këto shpenzime kanë ndikim përtej ofrimit të arsimit për fëmijët. Investimet në kopshte, shkolla dhe mjedise arsimore ndikojnë në:

- ➔ aksesin e vajzave dhe djemve në arsim;
- ➔ vazhdimësinë e shkollimit dhe reduktimin e braktisjes;
- ➔ sigurinë dhe aksesueshmërinë e mjediseve shkollore;
- ➔ shpërndarjen e barrës së kujdesit për fëmijët brenda familjes;
- ➔ mundësinë e prindërve, veçanërisht grave, për të marrë pjesë në tregun e punës.

PBA parashikon, ndër të tjera, rikonstruksionin e shkollës 9-vjeçare në Sllovë, riparime të godinave arsimore dhe blerje/vendosje dyer e dritare për objektet arsimore dhe social-kulturore.

Vlerësim gjinor: Investimet kanë potencial të rëndësishëm për barazinë gjinore, por dokumentacioni buxhetor nuk evidenton nëse prioritetet e investimeve janë përcaktuar duke marrë në konsideratë nevojat e ndryshme të grave dhe burrave, aksesin e fëmijëve me aftësi të kufizuara apo ndikimin e shërbimeve të kujdesit për fëmijët në pjesëmarrjen ekonomike të grave.

5.3.1.2. Rrjeti rrugor dhe ndikimi gjinor

Rrjeti rrugor është një nga zërat më të mëdhenj të buxhetit, me rreth 228.77 milionë lekë, pjesa më e madhe e të cilit është shpenzim kapital. Në një vështrim të parë ky investim mund të konsiderohet neutral nga ana gjinore. Megjithatë, nga perspektiva e BPGJ-së, infrastruktura rrugore ndikon në mënyrë të ndryshme mbi gratë dhe burrat, veçanërisht në zonat rurale.

Për gratë, përmirësimi i transportit dhe rrugëve mund të ndikojë në:

- ➔ aksesin në qendrat shëndetësore;
- ➔ aksesin në shkolla dhe kopshte;
- ➔ mundësinë për të shitur produkte bujqësore;
- ➔ aksesin në tregun e punës;
- ➔ pjesëmarrjen në aktivitete ekonomike dhe komunitare;
- ➔ reduktimin e kohës së shpenzuar për detyrimet familjare dhe të kujdesit.

Për burrat, të njëjtat investime mund të ndikojnë më drejtpërdrejt në transportin për punësim, tregti dhe aktivitete bujqësore.

Vlerësim gjinor: Buxheti faktik tregon sa fonde janë planifikuar për rrugët, por mungon analiza e infikatoreve të performances, përfshi ndikimin që investimi ka tek grupe të caktuara dhe nëse prioritetet e investimeve janë përcaktuar duke përdorur të dhëna të disagreguara sipas gjinisë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh se një pjesë e konsiderueshme e kërkesave të komunitetit në konsultimet publike lidhej me rrugët dhe infrastrukturën.

5.3.1.3. Ujësjetësi, kanalizimet, ujitja dhe kullimi

Dokumenti buxhetor parashikon 16.524 milionë lekë për menaxhimin e ujitjes dhe kullimit dhe rreth 2 milionë lekë për furnizimin me ujë dhe kanalizimet në vitin 2025. Këto konsiderohen si programe me rëndësi të veçantë gjinore, veçanërisht në komunitetet rurale. Aksesin e kufizuar në ujë, kanalizime dhe infrastrukturë bujqësore mund të rrisë kohën e punës së papaguar të grave në familje dhe të kufizojë mundësinë e tyre për punësim, arsimim apo aktivitete ekonomike. Nga ana tjetër, investimet në ujitje dhe kullim kanë ndikim mbi ekonominë familjare dhe bujqësinë. Në kushtet kur gratë kanë akses të kufizuar në tokë, kapital, pajisje ose vendimmarrje, përfitimet nga investimet në këtë sektor mund të mos shpërndahen në mënyrë të barabartë.

Vlerësim gjinor: Investimet nën këtë zë mund të analizohen edhe sipas ndikimit që kanë pasur ose është pritur të kishin tek komunitetet përkatëse, specifikisht tek gratë dhe tek burrat.

5.3.1.4. Shërbimet publike dhe menaxhimi i mbetjeve

Shërbimet publike vendore kanë një alokim prej rreth 132.5 milionë lekësh, ndërsa menaxhimi i mbetjeve rreth 40.9 milionë lekë. Këto shërbime ndikojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë në cilësinë e jetës, por edhe në ndarjen gjinore të punës së papaguar. Në familjet ku gratë mbajnë një pjesë më të madhe të përgjegjësisë të kujdesit dhe punëve të shtëpisë, cilësia e shërbimeve të pastrimit, mbledhjes së mbetjeve, ndriçimit dhe mirëmbajtjes së hapësirave publike kanë ndikim më të madh në kohën dhe sigurinë e tyre.

Vlerësim gjinor: Raportimi financiar nuk përmban të dhëna mbi përdoruesit e shërbimeve sipas gjinisë apo mbi perceptimin e grave dhe burrave për cilësinë dhe aksesueshmërinë e shërbimeve publike.

5.3.1.5. Kujdesi social për familjet dhe fëmijët – programi me lidhjen më të drejtpërdrejtë me BPGJ

Programi “Kujdesi social për familjet dhe fëmijët” ka një buxhet të planifikuar prej 39.37 milionë lekësh në vitin 2025 dhe përfshin shërbime për familjet dhe fëmijët, përfshirë familjet në nevojë, familjet me një prind dhe familjet me fëmijë me aftësi të kufizuara.

Edhe pse në dokumentat buxhetore nuk gjenden të dhëna të disagreguara sipas gjinisë, për këtë Program, informacioni i vënë në dispozicion nga Bashkia jep informacion të detajuar për profilin e përfituesve. Megjithatë mungon një analizë e infokatorëve të parashikuar, të arritur dhe të arsyeve.

Tabela 5: Përfituesit nga programi “Kujdesi Social për familjet dhe fëmijët” sipas gjinisë - 2025

Kategoria e përfituesve	Meshkuj	Femra	Total
Familje në nevojë	10,843	9,875	20,718
Viktima të dhunës	9	18	27
Fëmijë në kujdestari nga familje kujdestare	9*	8*	17
Fëmijë që nuk janë në institucione	12	16	28
Fëmijë me aftësi të kufizuara në kujdestari	2	1	3
Prindër të fëmijëve të lindur trenjakë	12	10	22
Përfitues të PAK	947	814	1,716
Përfitues PAK, 15-29 vjeç	100	99	199

Burimi: Bashkia Dibër. *Të dhënat gjinore për këtë kategori nuk janë paraqitur të qarta

Të dhënat e siguruara nga Bashkia tregojnë se shërbimet sociale kanë një shtrirje të konsiderueshme dhe se bashkia disponon të dhëna të disagreguara sipas gjinisë. Për familjet në nevojë janë raportuar 20,718 përfitues, nga të cilët 10,843 meshkuj dhe 9,875 femra. Për viktimat e dhunës janë raportuar 27 përfitues, prej të cilëve 18 femra dhe 9 meshkuj, ndërsa ndër përfituesit PAK raportohen 947 meshkuj dhe 814 femra.

Vlerësim gjinor: Këto të dhëna dëshmojnë se bashkia ka një bazë të rëndësishme informacioni për analizën gjinore, por ato nuk janë integruar në Raportin e Monitorimit të Buxhetit 2025 për të vlerësuar se si shpenzimet e programit ndikojnë te gratë, burrat, vajzat dhe djemtë. Mungon veçanërisht lidhja ndërmjet alokimeve buxhetore, numrit dhe profilit gjinor të përfituesve dhe rezultateve të shërbimeve. Për rrjedhojë, programi paraqet potencial të lartë për zbatimin e BPGJ-së, por evidenca aktuale tregon më shumë disponueshmëri të të dhënave gjinore sesa përdorim sistematik të tyre në planifikimin dhe monitorimin e buxhetit.

5.3.1.6. Sporti dhe kultura

Programi i sportit dhe argëtimit parashikon 45.492 milionë lekë, ndërsa trashëgimia kulturore, monumentet, muzetë dhe bibliotekat rreth 25.388 milionë lekë. Këto shpenzime shpesh trajtohen si neutrale. Megjithatë, pjesëmarrja e vajzave dhe djemve, grave dhe burrave në sport, aktivitete kulturore dhe hapësira publike nuk është domosdoshmërisht e barabartë.

Për një BPGJ do të duhej të raportohet:

- ➔ pjesëmarrja sipas gjinisë;
- ➔ numri i përfituesve;
- ➔ fondet e alokuara për aktivitete të përdorura nga secila prej gjinive;
- ➔ investimet në infrastrukturë sportive sipas përdorimit;
- ➔ mundësia e vajzave për të marrë pjesë në sportet tradicionale të dominuara tradicionalisht nga burrat dhe djemtë.

Vlerësim gjinor: Pa këto të dhëna, nuk është e mundur të përcaktohet nëse shpërndarja e burimeve është realisht e barabartë.

5.3.1.7. Policia vendore, mbrojtja civile dhe siguria

Programi i policisë vendore ka një plan prej rreth 9.6 milionë lekësh, ndërsa mbrojtja nga zjarri dhe mbrojtja civile rreth 38.7 milionë lekë. Siguria publike ka dimension të fortë gjinor, pasi gratë dhe burrat mund të përjetojnë ndryshe pasigurinë në hapësirat publike, transportin, zonat rurale dhe në situatat e emergjencave.

Vlerësim gjinor: Dokumentat buxhetor nuk tregojnë nëse planifikimi i sigurisë dhe emergjencave merr në konsideratë nevojat specifike të grave, vajzave, personave të moshuar, personave me aftësi të kufizuara apo viktimave të dhunës.

5.3.1.8. Bujqësia, ujitja dhe ekonomia rurale

Menaxhimi i ujitjes dhe kullimit ka një plan prej 16.524 milionë lekësh, ndërsa dokumentet buxhetore e trajtojnë këtë si pjesë të funksioneve vendore. Ky program do të duhej të shihej në lidhje me të dhënat e punësimit dhe aktivitetit ekonomik në Dibër. Të dhënat administrative të disponueshme tregojnë se gratë përbëjnë shumicën e kërkesave për trajnim profesional dhe një pjesë të konsiderueshme të të punësuarve përmes shërbimeve të punësimit. Kjo sugjeron se politikat vendore të zhvillimit ekonomik kanë potencial të rëndësishëm për të ndikuar në pavarësinë ekonomike të grave edhe në zonat rurale.

Vlerësim gjinor: Buxheti nuk e lidh në mënyrë të matshme investimin në bujqësi, ujitje, tregje apo infrastrukturë rurale me përfitimin ekonomik të grave. BPGJ kërkon tregues për numrin e grave që përfitojnë nga infrastruktura bujqësore, mbështetja për bizneset apo investimet në zonat rurale.

5.3.1.9. Investimet kapitale

Një pjesë e konsiderueshme e buxhetit të Bashkisë Dibër drejtohet në investime kapitale. Në PBA rrjeti rrugor rural ka mbi 200 milionë lekë shpenzime kapitale, ndërsa arsimi parashikon investime për rikonstruksionin e shkollave dhe riparimin e objekteve arsimore. Nuk dokumentohet lidhja midis investimit, përfituesve gra/burra dhe rezultatit të ndryshëm që investimi prodhon për secilin grup.

Vlerësim gjinor: Përfshirja e BPGJ do të duhej t'i jepte përgjigje edhe pyetjeve: sa gra dhe burra përfitojnë, a ka ndryshuar aksesin në shërbime, a është përmirësuar jeta e grave dhe burrave dhe në çfarë mase?

5.3.1.10. Të ardhurat dhe politika fiskale

Analiza gjinore duhet të përfshijë edhe drejtim të të ardhurave, jo vetëm të shpenzime. Raporti i Monitorimit të Buxhetit të viti 2025 paraqet një pasqyrë të plotë të të ardhurave nga taksat, tarifat, transferimet dhe burime të tjera, por nuk përmban analizë të ndikimit të tyre sipas gjinisë.

Kjo është veçanërisht e rëndësishme për:

- taksat dhe tarifat mbi bizneset;
- tarifat për shërbimet publike;
- tarifat e tregjeve;
- tarifat për çerdhet/kopshtet;
- tarifat dhe shërbimet që lidhen me aktivitetet ekonomike.

Vlerësim gjinor: Nëse gratë dhe burrat kanë nivele të ndryshme të të ardhurave, pronësisë së biznesit, punësimit ose përgjegjësiwe familjare, një politikë fiskale formalisht e njëjtë mund të prodhojë ndikime të ndryshme.

5.3.1.11. Çfarë tregon buxheti faktik 2025?

Të dhënat e Raportit të Monitorimit të Buxhetit faktik (të realizuar) të Bashkisë Dibër për vitin 2025 i përgjigjen detyrimit për raportimin e realizimit financiar të buxhetit, por nuk i përgjigjen në mënyrë të plotë kërkesave të monitorimit të buxhetimit të përgjigjshëm gjinor. Realizimi prej 99% dëshmon nivel të lartë të ekzekutimit të fondit, por realizimi financiar nuk është i barasvlershëm me një analizë të ndikimit gjinor. Për një monitorim të plotë do të nevojiteshin të dhëna të ndara sipas gjinisë për përfituesit e çdo skeme, numri i grave dhe burrave përfitues, nevojat specifike të adresuara dhe rezultatet e arritura.

Në këtë kuptim, gjetja kryesore për raportin e monitorimit është se Bashkia Dibër demonstroi një nivel të lartë të realizimit të fondeve për shërbimet sociale, por informacioni i raportuar nuk mundëson ende vlerësimin e mjaftueshëm të dimensionit gjinor të këtyre shpenzimeve. Përmirësimi i raportimit me të dhëna të ndara sipas gjinisë dhe kategori të tjera relevante do të ishte i nevojshëm për të krijuar një lidhje më të qartë ndërmjet alokimit të fondeve, përfituesve dhe rezultateve në drejtim të barazisë gjinore.

Raporti i Monitorimit të Buxhetit të Bashkisë Dibër për vitin 2025 tregon gjithashtu se analiza është e organizuar në nivel programi, me krahasim ndërmjet buxhetit fillestar, buxhetit të rishikuar dhe faktit. Kjo është një bazë e mirë për transparencë financiare. Dokumenti është relativisht i plotë në raportimin financiar: paraqet buxhetin fillestar, buxhetin e rishikuar, faktin dhe përqindjen e realizimit për programet. Për shembull, programet e arsimit, rrugëve, shërbimeve publike, kujdesit social, shëndetësisë, mbetjeve dhe sportit raportohen veçmas. Megjithatë, nga këndvështrimi gjinor, monitorimi i buxhetit faktik ka një kufizim të rëndësishëm: raporton kryesisht “sa u shpenzua”, por jo “kush përfitoi dhe si ndryshoi situata e grave dhe burrave si rezultat i këtij shpenzimi”.

Aktualisht mund të vlerësohet:

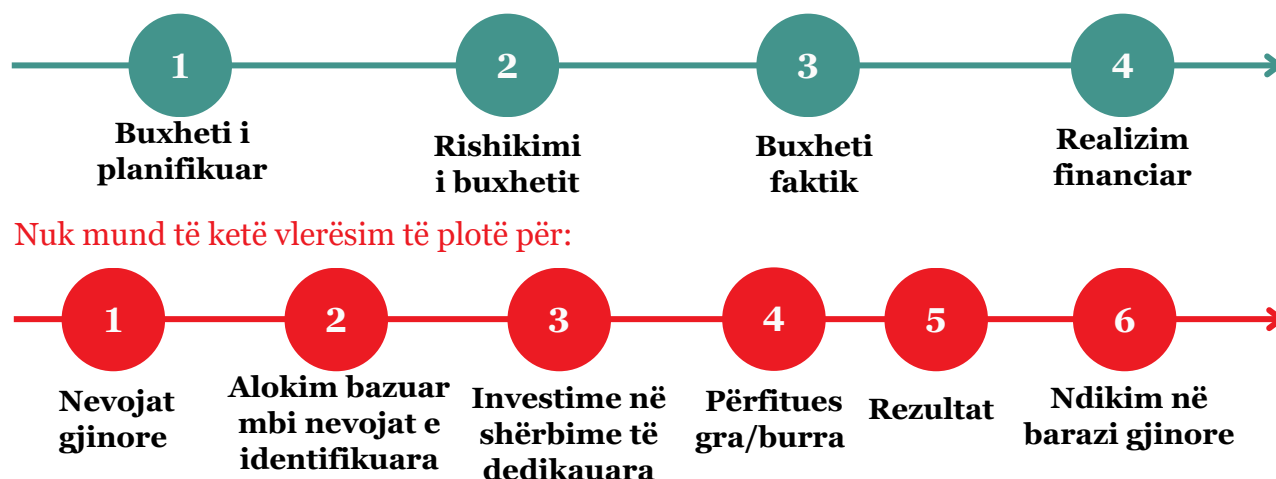

Figura 3: Indikatorët e nevojshëm për matjen e ndikimit gjinor të buxhetit

Ky është boshllëku kryesor i BPGJ-së në dokumentacionin buxhetor të Bashkisë Dibër.

Analiza gjinore e Buxhetit të Bashkisë Dibër për vitin 2025 tregon se potenciali për integrimin e Buxhetimit të Përgjigjshëm Gjinor është i konsiderueshëm, por perspektiva gjinore nuk është ende e integruar në mënyrë sistematike në ciklin buxhetor. Ndërsa dokumentacioni buxhetor ofron një strukturë të qartë të burimeve, programeve, investimeve dhe realizimit financiar, ai nuk e lidh në mënyrë të qëndrueshme alokimin e burimeve me nevojat e diferencuara të grave dhe burrave, përfituesit sipas gjinisë apo rezultatet dhe ndikimet e shpenzimeve mbi barazinë gjinore. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për programet me peshë të madhe buxhetore, si arsimi, rrjeti rrugor rural, shërbimet publike, kujdesi social, shëndetësia, menaxhimi i mbetjeve, ujitja dhe investimet infrastrukturore, të cilat edhe pse nuk klasifikohen si “shpenzime gjinore”, mund të ndikojnë ndjeshëm në aksesin e grave dhe burrave në shërbime, mundësi ekonomike, kohë, siguri dhe mirëqenie.

Në këtë kuptim, sfida kryesore për Bashkinë Dibër nuk është vetëm rritja e fondeve të dedikuara për gratë, por kalimi nga një qasje ku barazia gjinore trajtohet përmes disa masave të veçuara, drejt një qasjeje ku çdo program dhe investim i rëndësishëm analizohet sipas ndikimit të tij mbi gratë dhe burrat. Për këtë kërkohet që PBA-ja, buxheti vjetor dhe raportet e monitorimit të përfshijnë të dhëna të disagreguara sipas gjinisë, tregues të përfituesve, objektiva gjinore kur janë relevante, analiza të ndikimit dhe informacion mbi mënyrën se si rekomandimet e konsultimeve të grave dhe grupeve të tjera janë reflektuar në alokimet buxhetore.

GJETJET KRYESORE

1

Transparencë financiare e konsoliduar, por llogaridhënie e kufizuar në rezultate dhe ndikim.

Bashkia Dibër ka krijuar një bazë të rëndësishme të transparencës proaktive nëpërmjet faqes së saj zyrtare, ndërsa transparenca mbi procesin e pjesëmarrjes dhe ndikimin konkret të qytetarëve në vendimmarrjen buxhetore mbetet e kufizuar.

3

Bashkia gjeneron të dhëna dhe ka krijuar mekanizma të nevojshëm për BPGJ, por ato mbeten të painteguara në vendimmarrjen buxhetore. Të dhënat gjinore për përfituesit dhe konsultimet ekzistojnë, por mungon lidhja e qëndrueshme mes nevojave të ndryshme sipas gjinisë → alokimive të fondeve → përfituesve → rezultateve → ndikimit.

2

Pjesëmarrje e lartë e komunitetit në konsultimin e buxhetit, por mungon gjurmueshmëria e ndikimit të tyre në buxhet.

Takimet konsultive të projekt-buxhetit gjate vitit 2025 angazhuan rreth 681-686 pjesëmarrës dhe 153 rekomandime, por nuk evidentohet sistematikisht se cilat rekomandime u reflektuan në vendimmarrjen dhe alokimet buxhetore.

4

Nuk raportohet ndikimi i programeve dhe investimeve sipas gjinive.

Arsimi, rrugët rurale, shërbimet publike dhe kujdesi social ndikojnë drejtpërdrejt në aksesin, mundësitë ekonomike dhe barrën e kujdesit të grave e burrave, por buxheti nuk identifikon sistematikisht përfituesit dhe rezultatet sipas gjinisë.

REKOMANDIME

Prioriteti kryesor:

Bashkia duhet të kalojë qasja aktuale që dokumenton kryesisht sa është buxheti i planifikuar dhe shpenzuar, drejt një qasjeje që tregon se për kë janë përdorur burimet, çfarë rezultatesh kanë prodhuar dhe si kanë ndikuar te gratë, burrat dhe grupet vulnerabël. Kjo do të forconte njëkohësisht transparencën, llogaridhënien, buxhetimin me pjesëmarrje dhe BPGJ.

REKOMANDIME TË TJERA:

- 1. Të institucionalizohet BPGJ në të gjithë ciklin buxhetor**, duke lidhur analizën gjinore të nevojave me objektivat, programet, alokimet buxhetore, treguesit dhe rezultatet e çdo programi relevant.
- 2. Të forcohet gjurmueshmëria e pjesëmarrjes qytetare**, duke dokumentuar për çdo rekomandim të konsultimeve publike nëse është pranuar, pjesërisht pranuar apo refuzuar, arsyetimin përkatës dhe mënyrën se si është reflektuar në buxhet.
- 3. Të përmirësohet raportimi mbi rezultatet dhe ndikimin e buxhetit**, përtej të dhënave financiare, duke raportuar sistematikisht treguesit e performancës, përfituesit, rezultatet e arritura dhe devijimet nga objektivat, të ndara sipas gjinisë kur është relevante.
- 4. Të përdoren sistematikisht të dhënat e disagreguara sipas gjinisë në vendimmarrjen buxhetore**. Të dhënat ekzistuese për përfituesit e shërbimeve sociale, punësimin, trajnimin dhe pjesëmarrjen qytetare duhet të përdoren për identifikimin e pabarazive dhe orientimin e prioriteteve buxhetore.
- 5. Të rritet transparenca dhe aksesueshmëria e informacionit buxhetor**, duke siguruar publikimin në kohë, në formate të lexueshme dhe lehtësisht të aksesueshme të dokumenteve, raporteve të monitorimit, konsultimeve, rekomandimeve dhe vendimeve që lidhen me buxhetin.
- 6. Të forcohet llogaridhënia e Këshillit Bashkiak dhe administratës**, duke bërë të verifikueshme lidhjen midis konsultimeve, vendimeve të marra, ndryshimeve buxhetore dhe rezultateve të arritura, si dhe duke publikuar rregullisht informacionin mbi trajtimin e kërkesave, ankesave dhe rekomandimeve të qytetarëve.

RAPORT MONITORIMI

**Buxhetimi me pjesëmarrje dhe
i përgjigjshëm gjinor në Bashkinë Dibër**

Together for Life

Mobile: +355692066522

Email: info@togetherforlife.org.al

Adresa: Rr. Brigada VIII, Tiranë

Website: www.togetherforlife.org.al